

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Broj: S1 1 K 003420 12 Krž 7

Datum: donesena: 21.02.2013. godine

otpremljena: 29.05.2013. godine

Vijeće u sastavu: sudija Tihomir Lukes kao predsjednik vijeća
sudija Mirko Božović kao sudija izvjestilac
sudija Azra Miletić kao član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

Ratka Dronjka

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Džemila Begović

Branilac optuženog:

Advokat Slobodan Perić

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88

Telefon: 033 707 100, 707 596; Fax: 033 707 225

SADRŽAJ:

IZREKA	3
I. TOK POSTUPKA	4
A. PRVOSTEPENA PRESUDA.....	4
B. ŽALBE.....	5
II. OPŠTA PITANJA.....	6
III. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 297 ZKP BIH : BITNE POVREDE ODREDABA KRIVIČNOG POSTUPKA.....	6
A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI	6
B. ŽALBA BRANIoca OPTUŽENOG RATKA DRONJKA	8
1. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka član 297. stav 1. ZKP BiH.....	8
2. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka - član 297. stav 2 ZKP BiH	14
IV. OSNOVI ZA ŽALBU PREMA ČLANU 299. ZKP BIH: POGREŠNO ILI NEPOTPUNO UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE.....	18
A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI	18
i. Navodi odbrane.....	19
ii. Zaključak Apelacionog vijeća	19
V. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 298 ZKP BIH: POVREDE KRIVIČNOG ZAKONA.....	21
A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI	21
a. Navodi odbrane.....	22
b. Zaključak Apelacionog vijeća	22
i. Povreda krivičnog zakona	23
ii. Opšti principi primjene krivičnog zakona	23
iii. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.....	24
iv. Tačke II, III, III3, i III4 i III1, III2, III3 i III4 izreke prvostepene presude.....	24
v. Djelo u osnovi Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH stav 1. tačka h) - progon	26
vi. Krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175 KZ BiH	
vii. Krivični zakon koji se imao primjeniti u odnosu na tačke izreke presude koji tretiraju ratne zarobljenike	34
2. Prigovor odbrane optuženog u pogledu navođenja oblika učešća optuženog u izreci prvostepene presude.....	36
a. Udruženi zločinački poduhvat	
i. Navodi odbrane	36
ii. Zaključci Apelacionog vijeća	36
VI. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI	45
A. STANDARDI ODLUČIVANJA U SKLADU SA ČLANOM 300. ZKP BIH.....	45
i. Žalbeni navodi Tužilaštva.....	46
ii. Odgovor branioca	49
iii. Zaključak Apelacionog vijeća	49
B. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA.....	51
i. Žalbeni navodi Tužilaštva	51
ii. Odgovor branioca	51
iii. Zaključak Apelacionog vijeća	52

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću Apelacionog odjeljenja sastavljanom od sudije Tihomira Lukesa kao predsjednika vijeća, te sudija Mirka Božovića i Azre Miletić kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice - asistentice Nevene Aličehajić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Ratka Dronjka, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), f) i i), krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) Krivičnog zakona BiH u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. sve Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), odlučujući po žalbama Tužilaštva Bosne i Hercegovine i branioca optuženog Ratka Dronjka, advokata Slobodana Perića izjavljenim protiv presude ovog Suda broj S1 1 K 003420 10 Kri od 01.06.2012. godine, nakon održane sjednice vijeća, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, Džemile Begović, optuženog i njegovog branioca, dana 21.02.2013. godine donio je sljedeću:

P R E S U D U

Djelimično se uvažavaju žalba branioca optuženog Dronjak Ratka, te žalba Tužilaštva BiH, pa se Presuda ovog Suda broj S1 1 K 003420 10 Kri (X –KR -09/684) od 01.06.2012. godine **p r e i n a č a v a:**

u pogledu primjene krivičnog zakona na način što se:

radnje opisane u tačkama II, III, II2, II3 i II4 tačkama III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude za koje je optuženi oglašen krivim **pravno kvalifikuje kao krivično djelo Zločini protiv čovječnosti (progonom) iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH**

radnje opisane u tačkama III5, III6, III7, III8, III9, III10, III11, III12, III13 i III14 izreke prvostepene presude **pravno kvalifikuje kao krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH,**

i u pogledu odluke o kazni na način da se primjenom navedenih odredbi i primjenom članova 39,42,48 Krivičnog zakona BiH:

za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, , optuženom **utvrđuje:**

KAZNA ZATVORA U TRAJANJU OD 10 (DESET) GODINA

za krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH,
utvrđuje:

KAZNA ZATVORA U TRAJANJU OD 10 (deset) GODINA

te ga Sud, primjenom odredbi člana 53. stav 2. tačka b) KZ BiH ,

O S U Ā U J E

NA JEDINSTVENU KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 18 (OSAMNAEST) GODINA

U ostalom dijelu prvostepena presuda se potvrđuje.

O b r a z l o Ź e n j e

I. TOK POSTUPKA

A. PRVOSTEPENA PRESUDA

1. Presudom Suda BiH broj S 1 1 K 003420 (X-KR 09/ 684) od 01.06.2012. godine optuŹeni Ratko Dronjak oglašen je krivim da je pod tačkom I – 1, II (od 1 do 4) Presude počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama f), a) i i), a pod tačkom III (od 1 do 14) Presude Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, u vezi sa članom 29. i 180. Stav 1. KZ BiH sve u vezi sa članom 53. KZ BiH.

2. Za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti izrekom presude utvrđena je kazna zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina, a za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog

stanovništva utvrđena je kazna zatvora u trajanju od 9 (devet) godina, te je prvostepenom presudom optuženi Ratko Dronjak osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina.

3. Istom presudom, na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH optuženi je oslobođen od optužbe za radnje navedene u tački I-2 i I-3 izmjenjene optužnice, za krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), f) i k) KZ BiH.

4. Na osnovu člana 186. stav 1. i 2. ZKP BiH optuženi Ratko Dronjak je u cjelosti oslobođen plaćanja troškova krivičnog postupka i isti padaju na teret budžetskih sredstava suda.

5. Na osnovu člana 56. KZ BiH optuženom je u izrečenu kaznu zatvora uračunato vrijeme provedeno u pritvoru i to od 21.01.2010. godine, pa nadalje.

B. ŽALBE

6. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine uložilo je žalbu protiv prvostepene presude i to zbog odluke o krivično-pravnoj sankciji i odluke o troškovima krivičnog postupka sa prijedlogom da Apelaciono vijeće preinači prvostepenu presudu.

7. Branilac optuženog, advokat Slobodan Perić je podnio žalbu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o krivično – pravnoj sankciji, sa prijedlogom da Apelaciono vijeće ukine prvostepenu presudu i istu izmjeni na način da optužbu odbije zbog nepreciznosti u optužnici ili da donese oslobađajuću presudu ili da optuženom izrekne blažu sankciju ili da presudu ukine i naloži ponovno suđenje.

8. Odbrana je dostavila odgovor na žalbu Tužilaštva sa prijedlogom da se žalba odbije.

9. Na sjednici vijeća održanoj dana 21.02.2013. godine, u smislu člana 304. ZKP BiH, žaljoci su ostali kod pismeno iznijetih žalbenih prigovora i razloga.

II. OPŠTA PITANJA

10. Prije obrazloženja za svaki istaknuti žalbeni prigovor, Apelaciono vijeće napominje da je obaveza žalioaca da u skladu sa odredbom iz člana 295. stav (1) tačke b) i c) ZKP BiH, u žalbi navede kako pravni osnov za pobijanje presude, tako i obrazloženje kojim potkrepljuje osnovanost istaknutog prigovora.

11. Budući da Apelaciono vijeće na osnovu odredbe iz člana 306. ZKP BiH presudu ispituje samo u granicama žalbenih navoda, obaveza je podnosioca žalbe da žalbu sastavi tako da ista može poslužiti kao osnova za ispitivanje presude.

12. U tom smislu, podnosilac žalbe mora konkretizovati žalbene osnove iz kojih pobija presudu, precizirati koji dio presude, dokaz ili postupak suda osporava, te navesti jasno i argumentovano obrazloženje kojim će potkrijepiti istaknuti prigovor.

13. Samo paušalno označavanje žalbenih osnova, jednako kao i ukazivanje na navodne nepravilnosti u toku prvostepenog postupka bez preciziranja na koji žalbeni osnov se podnosilac žalbe poziva, nije valjana osnova za ispitivanje prvostepene presude, zbog čega je Apelaciono vijeće neobrazložene i nejasne žalbene prigovore, odbilo kao neosnovane.

III. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 297 ZKP BIH : BITNE POVREDE ODREDABA KRIVIČNOG POSTUPKA

A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI

14. U skladu sa članom 296. ZKP BiH, presuda se može pobijati zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka definisane su članom 297. ZKP BiH.¹

¹ Član 297. **Bitne povrede odredaba krivičnog postupka**, (1) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji: a) ako je Sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnom pretresu ili koji je pravomoćnom odlukom izuzet od suđenja, b) ako je na glavnom pretresu učestvovao sudija koji se morao izuzeti, c) ako je glavni pretres održan bez osobe čija je prisutnost na glavnom pretresu po zakonu obavezna ili ako je optuženom, branitelju, ili oštećenom protivno njegovom zahtjevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa, d) ako je povrijeđeno pravo na odbranu, e) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnom pretresu, f) ako je Sud povrijedio propise krivičnog postupka o postojanju odobrenja nadležnog organa, g) ako je Sud donio presudu a nije bio stvarno nadležan ili ako je nepravilno odbio optužbu zbog stvarne nenadležnosti, h) ako Sud svojom presudom nije potpuno riješio predmet optužbe; i) ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ovog zakona ne može zasnivati presuda, j) ako je optužba prekoračena, k) ako je izreka

15. S obzirom na težinu i značaj počinjenih povreda postupka, ZKP BiH pravi razliku između onih povreda koje, ako se utvrdi da postoje, stvaraju neoborivu pretpostavku da su negativno uticale na valjanost izrečene presude (apsolutno bitne povrede) i povreda kod kojih se, u svakom konkretnom slučaju, ostavlja na ocjenu sudu da li je ustanovljena povreda postupka imala ili mogla imati negativan utjecaj na valjanost presude (relativno bitne povrede).

16. Apsolutno bitne povrede ZKP BiH taksativno su nabrojane u tačkama a) do k) stava (1) člana 297. ZKP BiH.

17. Ukoliko bi Apelaciono vijeće našlo da postoji neka od bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, obavezno je da, u skladu sa odredbom iz člana 315. stav (1) tačka a) ZKP BiH, ukine prvostepenu presudu, izuzev u slučajevima iz člana 314. stav (1) ZKP BiH.²

18. Za razliku od apsolutnih, relativno bitne povrede nisu taksativno pobrojane u zakonu, već postoje u slučaju kada sud u toku glavnog pretresa ili prilikom donošenja presude, nije primjenio ili je nepravilno primjenio koju odredbu zakona o krivičnom postupku, ali samo ukoliko je to bilo ili je moglo biti od utjecaja na zakonito i pravilno donošenje presude.

19. U odnosu na navode da je povreda načela krivičnog postupka mogla imati negativan utjecaj na donošenje zakonite i pravilne presude, nije dovoljno da podnosilac žalbe jednostavno tvrdi da se procesna povreda *hipotetički* mogla negativno odraziti na donošenje zakonite i pravilne presude, već će žalbeno vijeće zaključiti da se povreda načela krivičnog postupka desila samo ako podnosilac žalbe pokaže da je ona materijalne prirode i da se ne može zaključiti da navedena povreda nije negativno utjecala na donošenje zakonite i pravilne presude. Naime, kada žalbeno vijeće smatra da je donesena zakonita i pravilna presuda bez obzira na povredu postupka takve prirode, žalbeno vijeće će zaključiti da član 297. stav 2. ZKP BiH nije prekršen.

presude nerazumljiva, protivrječna sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda uopće ne sadrži razloge ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama. (2) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji i ako Sud u toku glavnog pretresa ili prilikom donošenja presude nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja na zakonito i pravilno donošenje presude.

²Član 314. **Preinačenje prvostepene presude:** (1) Vijeće apelacionog odjeljenja će, uvažavajući žalbu, presudom preinačiti prvostepenu presudu ako smatra da su odlučne činjenice u prvostepenoj presudi pravilno utvrđene i da se, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje, po pravilnoj primjeni zakona, ima donijeti drukčija presuda, a prema stanju stvari i u slučaju povrede iz člana 297. stav (1) tačka f), g) i j) ovog zakona.

B. ŽALBA BRANIoca OPTUŽENOG RATKA DRONJKA

1. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka član 297. stav 1. ZKP BiH

20. Apelaciono vijeće je prije svega analiziralo žalbene prigovore koji se odnose na navodne apsolutno bitne povrede odredaba krivičnog postupka (stav 1. člana 297. ZKP BiH), a onda relativno bitne povrede odredaba krivičnog postupka.

i. **Podosnov prvi: Povreda člana 297. stav 1. tačka h) ZKP BiH – nije riješen predmet optužbe**

Navodi odbrane

21. Branilac smatra da je prvostepeni sud propustio u izreci presude navesti da je optuženi oslobođen optužbi da je počinio radnje iz tačke k) (druga nečovječna djela) člana 172. KZ BiH u odnosu na tačke I-1, II- 1 i II-2 izreke presude.

Zaključak Apelacionog vijeća

22. Zakonska je obaveza suda da riješi optužbu u cijelosti. Pod tom obavezom se podrazumijeva da se presudom mora obuhvatiti svaki optuženi i sva djela iz optužnice. Predmet optužbe se može riješiti samo izrekom presude, a da li je to učinjeno ocjenjuje se na osnovu objektivnog kriterija poređenjem činjeničnih opisa optužnice i izreke presude.

23. Kada je u pitanju pravna kvalifikacija iz optužnice, sud nije vezan istom. Ukoliko sud ne prihvati neku od pravnih kvalifikacija navedenih u optužnici, to će riješiti na način da će je ispustiti iz izreke presude i o tome iznijeti razloge u obrazloženju iste, a neće donositi oslobađajuću presudu u odnosu na neprihvaćenu pravnu kvalifikaciju za pojedinu radnju, tim prije što radnje izvršenja koje su bile podvedene pod pravnu kvalifikaciju iz tačke "k" u konkretnom slučaju ne čine zasebno krivično djelo, nego radnje u osnovi krivičnog djela " progon kao zločin protiv čovječnosti".

24. S toga je prigovor odbrane neosnovan, te je kao takav i odbijen.

ii. **Podosnov drugi: Povreda člana 297. stav 1. tačka j) ZKP BiH- prekoračenje optužbe**

Navodi odbrane

25. U vezi paragrafa 538. pobijane presude branilac ističe da je prvostepeno vijeće prekoračilo optužnicu, jer je navelo da je optuženi „demonstrirao svijest o sistemu zlostavljanja“, dajući za primjer događaj koji nije obuhvaćen optužnicom, pa čak i navodeći da se radi o radnji koja nije obuhvaćena optužnicom.

Zaključak Apelacionog vijeća

26. Apelaciono vijeće je odbilo navedeni prigovor kao neosnovan iz sljedećih razloga.

27. Prekoračenje optužbe postoji u slučaju da je sud povrijedio objektivni identitet presude i optužnice. Objektivni identitet presude i optužnice postoji ako se u presudi navodi ista radnja, ili isti događaj kao i u optužnici, i to u njegovim bitnim dijelovima³. Dakle, objektivni identitet će biti narušen ukoliko sud u izreci navede radnju koja nije bila predmet optužbe. U tom smislu presuda i optužba moraju imati za svoju osnovu ne samo identičan događaj iz prošlosti, već presuda ne smije izaći iz granica opisa tog događaja kako ga je optužba dala.⁴

28. U konkretnom slučaju, iako se prvostepeno vijeće poziva na vremenski period i radnju izvan optužnice, nije počinilo navedenu povredu iz razloga što se radi o pojašnjenju unutar obrazloženja presude koje se odnosi na događaje iz optužnice, odnosno izreke presude. Pojašnjavajući isti obrazac ponašanja optuženog prema zatvorenim licima, prvostepeno vijeće je obuhvatajući period iz optužnice, dalo kao primjer i događaje izvan optužnice.

³ Vijeće Evrope: Komentari zakona o krivičnom postupku 2005, strana 707

⁴ Ibid

29. Optuženi nije oglašen krivim za događaj opisan u paragrafu 538. prvostepene presude, niti je uzet u obzir prilikom utvrđivanja krivice, i nije cijenjen prilikom odmjeravanja kazne.

30. S toga Apelaciono vijeće zaključuje da navođenjem događaja na način i u kontekstu u kojem je to učinilo prvostepeno vijeće ne predstavlja apsolutno bitnu povredu krivičnog postupka, pa ni relativnu bitnu povredu koja bi dovela u pitanje pravilnost i zakonitost donošenja presude.

31. Isti stav u vezi dokaza koji nisu predmet optužbe zauzelo je i pretresno vijeće u predmetu MKSJ *Tužilac protiv Brđanina*, gdje se u prvostepenoj presudi navodi...” Pretresno vijeće mora preliminarno napomenuti da je utvrdilo da su predloženi i dokazi u vezi s više zatočeničkih objekata koji nisu bili navedeni u Optužnici. Iako ti dokazi mogu poslužiti kao potvrda postojanja oružanog sukoba, odnosno rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo, na osnovu tih incidenata, za koje se u Optužnici ne tereti, ne može se donijeti nikakav zaključak o krivici u vezi sa krivičnim djelima genocida i saučesništva u genocidu”.⁵

iii. **Podosnov treći : Povreda člana 297. stav 1. tačka k)**

Odbrana smatra da nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama u vezi širokog i sistematskog napada

32. Odbrana smatra da je prvostepeno vijeće propustilo dati razloge o odlučnoj činjenici postojanja širokog i sistematičnog napada na području Drvara. Naime, odbrana navodi da je prvostepeno vijeće u izreci presude navelo opštinu Drvar kao jednu od opština na kojoj je bio širok i sistematičan napad, ali da to nije obrazloženo u presudi, te da je i samo tužilaštvo u završnim riječima navelo da na području Drvara nije bilo širokog i sistematičnog napada.

33. Odbrana smatra da opština Drvar nikada nije ušla u sastav ARK, te se poziva na prvostepenu presudu MKSJ Brđanin, te na činjenicu da je ARK od 15 septembra 1992. godine prestala da postoji.

⁵ Prvostepena presuda Tužilac protiv Radoslava Brđanina broj IT-99-36-T, paragraf 742

34. Odbrana je isti prigovor u vezi postojanja širokog i sistematičnog napada isticala i u dijelu koji se odnosi na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje.

Zaključak Apelacionog vijeća

35. Neosnovan je prigovor odbrane koji se odnosi na zaključke prvostepenog vijeća u vezi sa opštinom Drvar, odnosno u vezi sa nepostojanjem obrazloženja u vezi iste.

36. Prvostepenom presudom optuženi Ratko Dronjak je oglašen krivim da je krivično djelo počinio za vrijeme širokog ili sistematičnog napada vojske Republike Srpske, policije kao i paravojnih formacija usmjerenog protiv civilnog stanovništva na području Autonomne regije Krajina (ARK). Dalje je u presudi navedeno da je jedna od opština koja je trebala ući u sastav ARK bila i opština Drvar.

37. Pitanje postojanja širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva na području ARK, prvostepeno vijeće je pravilno posmatralo u opštem činjeničnom okviru⁶, u okviru događanja koja se vežu za provođenje strateškog plana rukovodstva bosanskih Srba sa krajnjim ciljem da se stvori zasebna država bosanskih Srba iz koje će biti trajno uklonjena većina nesrba⁷, koji plan se odnosio i na područja regije Krajina koja se do svoga raspuštanja zvala Autonomna regija Krajine (ARK), te je u tom kontekstu posmatran i sam Drvar, a bio je opisan i u optužnici.

38. U vremenskom periodu na koji se odnosi optužnica, u opštini Drvar se nije odvijao širok i sistematičan napad na način opisan u drugim opštinama koje su ulazile u sastav ARK kao što su Jasenica, Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac, Ključ i Sanski Most. Vijeće ističe da je napad i u drugim opštinama ARK izvršen na razne načine, i to, kako je to u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, razaranje domova nesrpskog stanovništva, otpuštanje radnika, selektivno razoružavanje, preseljenje stanovništva, osnivanje logora⁸. Tu je potrebno istaći i činjenicu da je u tom periodu većina stanovništva Drvara činilo srpsko stanovništvo⁹, te u tom smislu nije ni mogao biti isti obrazac napada usmjerenog protiv hrvatskog i muslimanskog stanovništva. Međutim, ono što Apelaciono vijeće ističe, a što je pravilno utvrđeno i u prvostepenoj presudi, jeste da su na području Drvara formiran logor u koji su

⁶ Vidi paragrafe 179.- 197. prvostepene presude

⁷ Utvrđena činjenica broj 65 prvostepene presude, preuzeta iz presude MKSJ, Tužilac protiv Radoslava Brđanina broj IT-99-36-T od 01.09.2001. godine

⁸ Paragraf 181. prvostepene presude

dovođeni stanovnici drugih opština ARK, a da je sam Drvar bio u sastavu ARK¹⁰. Dakle, u kontekstu cjelokupnog dešavanja na navedenom području, a u cilju provođenja pomenutog strateškog plana, Drvar se ne može posmatrati izolovano od drugih opština i mjesta, već u cjelokupnom kontekstu dešavanja na području Regije Krajine u inkriminisanom periodu¹¹, što je prvostepeno vijeće i učinilo, te je stoga neosnovan prigovor odbrane da u presudi nedostaju razlozi o odlučnim činjenicama u vezi odvijanja širokog i sistematičnog napada opštine Drvar.

Navodi odbrane da je izreka presude nerazumljiva i protivrječna

39. U odnosu na prigovor odbrane koji se odnosi na primjenu člana 29. i 180. KZ BiH, a koje je odbrana istakla u okviru bitnih povreda krivičnog postupka Apelaciono vijeće će dati zaključke u dijelu koji se odnosi na pogrešnu primjenu materijalnog prava.

40. U okviru ovog podosnova odbrana je istakla da je prvostepeni sud propustio da naznači razloge o odlučnim činjenicama prilikom obrazlaganja pojedinačnih tački izreke i to na način da ne dovodi u vezu odgovornost optuženog Dronjka u vezi svake tačke, odnosno ne daje odlučujuće razloge koji su doprinijeli da sud oglasi krivim optuženog.

Zaključak Apelacionog vijeća

41. U vezi prigovora odbrane da presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama i to u vezi dovođenja u vezu optuženog sa pojedinim tačkama izreke presude, Apelaciono vijeće zaključuje da je neosnovan i ovaj prigovor. Naime, optuženi je oglašen krivim da je krivično djelo počinio u svojstvu de jure i de facto komandanta zatvora u OŠ "Slavko Rodić" i logora "Kamenica" na način da je učestvovao u sistemu zlostavljanja, što je i opisano u prvostepenoj presudi. Optuženi je oglašen krivim da je u pojedinim radnjama lično učestvovao, a za pojedine radnje je oglašen krivim po osnovu odgovornosti koje je imao kao upravnik odnosno komandant logora. Imajući u vidu navedeno, povezanost radnji i svijesti (mens rea) optuženog u vezi sa činjeničnim utvrđenjima navedenim u svakoj od tačaka izreke presude, treba posmatrati sa aspekta položaja optuženog koji je imao u inkriminisanom vrijeme, a što je

⁹ Prvostepena presuda Radoslav Brđanin broj IT-99-36-T od 01.09.2001. godine paragraf 165.

¹⁰ Ibid; paragraf 165 (fus nota 420) i paragraf 168. fus nota 436

pravilno učinilo prvostepeno vijeće u dijelu koji se odnosi na individualnu odgovornost optuženog. Iz svih navedenih razloga, prigovor odbrane je odbijen kao neosnovan.

42. U vezi tačke I-1 izreke prvostepene presude odbrana smatra da postoji nesrazmjer u vezi navođenja broja neidentifikovanih tijela koja su odvežena zajedno sa tijelima Rasima Zulića i Drage Žulja¹². Odbrana ističe da je prvostepeno vijeće u izreci navelo pored tijela identifikovanih Rasima Zulića i Drage Žulja još najmanje četiri neidentifikovana tijela. Međutim, odbrana ističe da se u obrazloženju presude koji se odnosi na ovu tačku, u paragrafu 233. navode najmanje četiri neidentifikovana lica, a među njima i dvojica pomenutih lica, dok se u paragrafu 239. pominje isti broj lica kao i u izreci, pa je prema navodima odbrane presuda nerazumljiva, jer se ne može utvrditi tačan broj osoba. Odbrana ističe nerazumljivost i uvezi činjeničnih utvrđenja o ulozi optuženog u odvoženju njihovih tijela.

43. Kada je u pitanju navedeni prigovor odbrane, Apelaciono vijeće zaključilo da je odbrana pravilno primjetila nekonzistentnost obrazloženja i izreke presude u navođenjima broja ubijenih osoba iz tačke I-1 presude. Međutim, prema mišljenju ovog Vijeća ovakvo postupanje prvostepenog vijeća ne dovodi u pitanje razumljivost presude, i ne dovodi do njene protivrječnosti u smislu odredbi ZKP-a.

44. Naime, prvostepeno vijeće je utvrdilo u izreci za tačku I-1 broj ubijenih lica, od toga su dva lica identifikovana, ostala nisu. Apelaciono vijeće nalazi da je u paragrafu 233. prvostepeno vijeće navelo identičan broj ubijenih osoba, vezanih za tu tačku, a u paragrafu 239. je naveden manji broj. Međutim, navođenje ukupnog broja ubijenih ljudi u konkretnom slučaju ne mijenja karakter djela, i u tom smislu se ne radi o odlučnoj činjenici, te se stoga ne radi o protivrječnosti u smislu povrede odredaba krivičnog postupka koje bi dovele do ukidanja presude. Također, ovakvo postupanje nije proizvelo za posljedicu nerazumljivost presude, te je s toga navedeni prigovor odbrane odbijen kao neosnovan.

2. Bitne povrede odredaba krivičnog postupka - član 297. stav 2 ZKP BiH

i. Žalbeni prigovor u vezi izmjenjene optužnice

Navodi odbrane

45. Odbrana navodi da je tužilaštvo po okončanju dokaznog postupka dostavilo sudu i odbrani podnesak od 23.03.2012. godine u kojem navodi da mijenja optužnicu pri čemu ne navodi koju, kao ni u kojem dijelu. Na ovakav način, prema mišljenju odbrane, bez preciziranja i stavljanja oznake da se radi o izmjenjenoj optužnici dolazi se u procesnu situaciju da postoje dvije optužnice u krivičnom predmetu, odnosno da se postupak vodi bez jasne i precizirane optužnice, odnosno da se postupak vodi bez potvrđene optužnice. Odbrana ističe da se nije moglo iz podneska zaključiti koje se konkretne radnje stavljaju na teret otpuženom odnosno koje je radnje on poduzeo, a da su nastupile zabranjene posljedice. Odbrana dalje ističe da je tužilaštvo na novoj optužnici moralo staviti oznaku izmjenjene optužnice, te da u njoj jasno stoji koju optužnicu mijenja i kako glasi nova optužnica.

46. Stoga, odbrana smatra da je tužilaštvo odustalo od ranije potvrđene optužbe, a nije dostavilo novu, čime se po mišljenju odbrane ima smatrati da je odustalo od optužbe, te predlaže da Apelaciono vijeće usvoji ovaj prigovor i ukine presudu i istu izmjeni na način da odbije optužbu.

Zaključak Apelacionog vijeća

47. Iako branilac u vezi gore navedenog žalbenog prigovora nije naveo na koji tačno zakonski član se poziva, iz sadržaja žalbe proizilazi da se radi o povredi iz člana 297. stav 2. ZKP BiH.

48. Prije svega Vijeće ističe da, pravo tužioca da izmjeni optužnicu predstavlja njegovo diskreciono pravo, i to pod uslovima navedenim u članu 275. ZKP BiH. U skladu sa pomenutim članom ukoliko ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se činjenično stanje

¹² Paragrafi 233 i 239. prvostepene presude

izmjenilo u optužnici, tužilac može u toku glavnog pretresa dostaviti izmjenjenu optužnicu koja se ne potvrđuje. Zakon o krivičnom postupku predviđa i odgodu glavnog pretresa u takvoj situaciji, te je na taj način omogućeno odbrani optuženog da se pripremi za izmjenjenu optužnicu, čime ZKP BiH zadovoljava i uslov adekvatnog vremena za pripremanje odbrane, a u skladu sa članom 6. (3) stav b) Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP).¹³

49. Ispitujući žalbeni prigovor odbrane u vezi izmjenjene optužnice u okviru žalbenih navoda, Apelaciono vijeće zaključuje da je izmjenjena optužnica podnesena formalno u skladu sa odredbama ZKP BiH, te je po njoj postupljeno u skladu sa odredbama ZKP BiH, s toga je žalbeni prigovor odbrane neosnovan.

50. U konkretnom slučaju tužilac je podnio izmjenjenu optužnicu dana 22.03.2012. godine koju je dostavio optuženom, braniocu i sudu. Na istoj je u uvodnom dijelu naveo riječ „mijenjam“ optužnicu.

51. U toku glavnog pretresa odbrani je data mogućnost da se izjasni o izmjenjenoj optužnici¹⁴.

52. Tužilac je jasno u optužnici od dana 22.03.2012. godine naznačio da istu mijenja, odbrani je izmjenjena optužnica dostavljena, prvostepeni sud je dao mogućnost izjašnjenja o istoj, a o čemu je raspravljano i na glavnom pretresu, te je jasno i nedvosmisleno zaključeno da se radi o izmjenjenoj optužnici, a odbrani je data mogućnost da izvede i dodatne dokaze povodom izmjenjene optužnice¹⁵.

53. Činjenica da tužilac nije na podnesku stavio naziv „izmjenjena optužnica“, već riječ „mijenjam“ optužnicu, ne predstavlja povredu odredaba krivičnog postupka, s obzirom da ni zakon ne predviđa tačno propisan način za izmjenu, osim da to bude na glavnom pretresu.

¹³ Vijeće Evrope: Komentar Zakona o krivičnom postupku, 2005. godina, strana 698.

¹⁴ Glavni pretres od 29.03.2012. godine

¹⁵ Paragrafi od 9 do 13 prvostepene presude

54. Podnošenjem izmjenjene optužnice u skladu sa odredbama ZKP, ranija optužnica je stavljena van snage, te je od tog momenta sud bio vezan izmjenjenom optužnicom po kojoj je i donio prvostepenu presudu, a što je vidljivo iz izreke i obrazloženja iste¹⁶.

55. Na osnovu svega navedenog Apelaciono vijeće je navedeni žalbeni prigovor odbrane optuženog odbilo kao nesonovan.

ii. **Prigovor u vezi uvoda i izreke prvostepene presude**

Žalbeni prigovor odbrane

56. Prema mišljenju branioca prvostepeno vijeće je počinilo povredu postupka na način što je u uvodu pobijane presude optuženom stavilo na teret počinjenje krivičnog djela za koje se optuženi nije teretio, čime je došlo do povrede odredbe člana 280. stav 1. ZKP BiH. U žalbi se navodi da postoji očigledan nesrazmjer uvoda prvostepene presude sa obrazloženjem u smislu netačnog označavanja za koja djela se optuženi teretio. Odbrana smatra da je prvostepeni sud povrijedio odredbu člana 290. stav 2. ZKP BiH na način da se nije držao identiteta optužnice u uvodu pobijane presude, a što se dalje odrazilo i na obrazloženje presude, čime je sud načinio bitnu povredu odredbi krivičnog postupka iz člana 297. stav 2. ZKP BiH. U isto vrijeme, prema mišljenju odbrane, postoji i povreda člana 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH, te odbrana pobija presudu i iz tog žalbenog razloga.

Zaključak Apelacionog vijeća

57. Prvobitnom optužnicom Ratko Dronjak, je bio optužen za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), e), f), i), k) KZ BiH, i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175 . stav 1. tačka a) i b) KZ BiH.

¹⁶ Vidi paragrafe od 7. do 11. Prvostepene presude

58. Izmjenjenom optužnicom optuženom se stavlja na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) i krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b) KZ BiH.

59. Prilikom sačinjavanja pismene izrade presude prvostepeni sud je obavezan da u skladu sa članom 290. stav 2 ZKP BiH u uvodnom dijelu presude u odnosu na optuženog, navede krivično djelo za koje je optužen. Naznačenje krivičnog djela za koje je optužen obuhvata naznačenje zakonskog naziva krivičnog djela sa navođenjem određaba krivičnog zakona iz potvrđene, odnosno na glavnom pretresu izmjenjene optužnice. Krivično djelo treba naznačiti kako je to u optužnici bez obzira da li je sud prihvatio pravnu kvalifikaciju iz optužnice ili ne. Razlika će se vidjeti u izreci, a sud će u obrazloženju presude naznačiti zašto je izmjenjena pravna kvalifikacija.¹⁷

60. Uvod presude mora da sadržava podatke koje zakonodavac traži da budu navedeni. Međutim, ukoliko u uvodu nisu navedeni traženi podaci, to ne predstavlja apsolutno bitnu povredu određaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) , jer se citirana zakonska odredba odnosi na izreku i obrazloženje presude.¹⁸

61. U konkretnom slučaju prvostepeni sud je u uvodu presude naznačio krivično djelo za koje je optuženog oglasio krivim, umjesto krivično djelo navedeno u izmjenjenoj optužnici.

62. Međutim, imajući u vidu prethodno dato obrazloženje, Apelaciono vijeće zaključuje da time nije učinjena apsolutno bitna povreda određaba krivičnog postupka koja bi za posljedicu imala ukidanje prvostepene presude, niti je povreda uticala na pravilno i zakonito donošenje odluke, te je stoga prigovor odbrane odbijen kao neosnovan.

¹⁷ Vijeće Evrope: Komentar zakona o krivičnom postupku strana 749.

¹⁸ Ibid strana 748 i 749.

IV. OSNOVI ZA ŽALBU PREMA ČLANU 299. ZKP BIH: POGREŠNO ILI NEPOTPUNO UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE

A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI

63. Standard koji žalbeno vijeće treba primjeniti prilikom preispitivanja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja jeste utemeljenost.

64. Žalbeno vijeće će prilikom razmatranja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja utvrditi da li bi jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima došao do tog zaključka isključujući svaku razumnu sumnju. Neće svaka činjenična greška biti razlog da žalbeno vijeće ukine presudu, nego samo ona greška koja je uzrokovala nepravilnu presudu što se kvalifikuje kao krajnje nepravičan ishod sudskog postupka, kao u slučaju kada je optuženi osuđen usprkos nedostatku dokaza o biću krivičnog djela.

65. Prilikom utvrđivanja da li je zaključak pretresnog vijeća bio opravdan žalbeno vijeće će krenuti od načela da se ne treba olako upuštati u narušavanje činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće. Žalbeno vijeće ima na umu, kao opšte načelo, da je zadatak da sasluša, provjeri i odmjeri dokaze izvedene na glavnom pretresu prvenstveno u diskrecionoj nadležnosti pretresnog vijeća. Stoga žalbeno vijeće mora iskazati određeno uvažavanje u pogledu činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće.

66. Žalbeno vijeće može vlastitim nalazom zamijeniti utvrđenje pretresnog vijeća samo ako jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima ne bi mogao donijeti takvu presudu, kada dokazi na koje se oslanjalo pretresno vijeće ne bi mogli biti prihvaćeni od strane bilo kojeg objektivnog suda ili kada je ocjena dokaza "potpuno pogrešna."

67. U odnosu na neposredne i posredne dokaze Ustavni sud naglašava da dokazivanje činjenica putem posrednih dokaza nije samo po sebi u suprotnosti sa načelom pravičnog suđenja, u skladu sa članom 6. stav 1. EKLJP.¹⁹ Međutim, dokazanost činjenice putem posrednih dokaza mora se utvrditi izvan svake razumne sumnje, gdje mora postojati čvrsta i logična povezanost tako da činjenični zaključak pretresnog vijeća bude jedini mogući zaključak na osnovu dokaza. Kriterij koji se primjenjuje jeste razumna sumnja. Vrlo rijetko se činjenica može dokazati izvan svake sumnje. Svakako, kao kada se sastave svi dijelovi

¹⁹ M.Š., AP-661/04 (Ustavni sud BiH), Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 22. aprila 2005. godine, para. 36.

neke slagalice, ponekad posredni dokazi mogu biti uvjerljiviji od svjedočenja neposrednog očevidca koje može biti podložno varljivosti ljudske percepcije.

i. **Navodi odbrane**

68. U okviru ovog žalbenog podosnova odbrana je ponovo isticala pitanje postojanja širokog i sistematičnog napada u opštini Drvar, kao u dijelu koji se odnosi na povredu krivičnog postupka o čemu je Apelaciono vijeće već dalo svoje zaključke kojima je odbilo navedeni prigovor odbrane.

69. Pored navedenog, odbrana osporava nedostatak navođenja radnji i načina kojim je optuženi Ratko Dronjak učestvovao u inkriminisanim događajima, osim što je, kako odbrana navodi, bio upravnik zatvora.

70. Žalba jedino ukazuje na navodno pogrešno utvrđeno činjenično stanje u odnosu na tačku II-1 presude navodeći da je prilikom svjedočenja majka pokojnih Subašića, navela da je najmanje dva puta dolazila u Kamenicu, a da iz njenog opisa događaja, prema mišljenju odbrane, nije mislila na Kamenicu.

ii. **Zaključak Apelacionog vijeća**

71. Prigovor odbrane u vezi tačke II-1 prvostepene presude koja se odnosi na okolnost boravka oštećenih Jasmina Subašića, Fuada Subašića, Rufada Crnolića, Kalmina Kalića, Šaćira Omanovića i Envera Čehića u Kamenici, njihovo zlostavljanje i odvođenje u smrt, Apelaciono vijeće ističe da je prvostepeno vijeće činjenične zaključke izvelo ne samo na osnovu iskaza majke ubijenih Subašića, Šide Subašić, i svjedoka Dragića Barovića, kako to odbrana ističe u žalbi, već na osnovu iskaza više svjedoka kao i materijalnih dokaza²⁰. Iako

²⁰ svjedoci: Hilmo Kozlica, Šetkija Kozlica, Muharem Beganović, Midho Družić, Ale Družić, Samir Družić, Alan Konjević, Kasim Kulazović, Muho Mušanović, Emir Demirović, Nihad Linić, Šida Subašić, Fadil Kartal, Esmā Čehić, Umihana Kalić, T-98 (Zapisnik Kantonalnog suda u Bihaću o ekshumaciji i identifikaciji tijela pronađenih u masovnoj grobnici "Jama Golubnjača-Podovi" općina Drvar, broj KRI-21/01 od 17.04.2001. godine), T-99(DNK izvještaji za Fuada Subašića, Jasmina Subašića, Šaćira Omanovića, Crnolić Rufad), T-100(Izjava o nestalom licu od 14.05.2001. godine, Zapisnik o prepoznavanju leša i Zapisnik o izvršenoj primo-predaji ekshumiranog tijela sačinjen u PU Sanski Most, broj 05-10/03-711/2001 od 25.05.2012. godine, koji se odnose na Envera Čehića, T-101Izjava o nestalom licu od 12.05.1998. godine, Zapisnik o prepoznavanju leša i Zapisnik o izvršenoj primo-predaju ekshumiranog tijela sačinjen u PU Sanski Most, broj 05-10/03-678/2001 od 17.05.2012. godine, koji se odnose na Kalmina Kalića), T 101 (Izjava o nestalom licu od 12.05.1998. godine, Zapisnik o prepoznavanju leša i Zapisnik o izvršenoj primo-predaju ekshumiranog tijela sačinjen u PU Sanski Most, broj 05-10/03-678/2001 od 17.05.2012. godine, koji se odnose na Kalmina Kalića). T-102 (Fotodokumentacija Podovi jama Golubnjača, općina Drvar i Crtež lica mjesta Podovi jama Golubnjača općina Drvar),

većina svjedoka koji su dali svoje iskaze na okolnosti iz tačke II-1 nisu imali neposredna saznanja, njihova svjedočenja se u bitnim dijelovima poklapaju i ista su prema ocjeni prvostepenog vijeća konzistentna, logična, pojedinačno i međusobnoj povezanosti, te predstavljaju jednu logičku cjelinu, a koje zaključke o iskazima pomenutih svjedoka prihvata i ovo Apelaciono vijeće. Pored navedenog, prvostepeno vijeće je pravilno zaključilo da određena odstupanja u njihovim iskazima nisu dovela u pitanje tačnost i pouzdanost njihovih iskaza²¹. Imajući u vidu da žalbeni prigovori odbrane optuženog ničim ne dovode u pitanje ispravnost činjeničnih zaključaka prvostepenog vijeća, to je Apelaciono vijeće prigovor odbrane u vezi tačke II-1 odbilo kao neosnovano.

72. Nadalje, nasuprot navodima odbrane da nije dovedena u vezu radnja optuženog i nastupanje zabranjene posljedice, Apelaciono vijeće zaključuje da je u prvostepenoj presudi pored radnji kojima je optuženi direktno učestvovao, na pravilan način je opisana povezanost optuženog i sa ostalim radnjama usmjerenim prema oštećenima u kojima optuženi nije direktno učestvovao, i to kroz njegovu ulogu u svojstvu upravnika odnosno komandanta²² logora i škole, koje sa radnjama ostalih počinitelaca čine jednu cjelinu.

73. Kada su u pitanju ovaj, ali i ostali žalbeni prigovori odbrane koji se tiču činjeničnih zaključaka prvostepenog vijeća, koji se odnose na uslove koji su vladali u školi i logoru i same uloge optuženog u cijelom sistemu, a imajući u vidu navedene standarde koji su primjenjeni prilikom preispitivanja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, Apelaciono vijeće zaključuje da su prigovori paušalni i uopšteni, nisu konkretizirani, te ničim ne dovode u sumnju ispravnost činjeničnih utvrđenja prvostepenog vijeća, te su odbijeni kao neosnovani.

²¹ Paragraf 257 prvostepene presude

²² Prvostepena presuda izreka, strana 2.

V. ŽALBENI OSNOVI U SKLADU SA ČLANOM 298 ZKP BIH: POVREDE KRIVIČNOG ZAKONA

A. STANDARDI ZA ODLUČIVANJE PO ŽALBI

74. Podnosilac žalbe koji tvrdi da je došlo do pogrešne primjene zakona mora, kako je već rečeno, navesti barem tu navodnu pogrešku, iznijeti argumente u prilog svojoj tvrdnji i obrazložiti na koji način je ta pogreška utjecala da odluka bude nezakonita.

75. U slučaju kada povreda zakona proizlazi iz primjene pogrešne pravne norme u presudi, žalbeno vijeće može navesti tačnu pravnu normu i shodno tome preispitati relevantna činjenična utvrđenja pretresnog vijeća. Time žalbeno vijeće ne ispravlja samo pravnu grešku nego primjenjuje odgovarajuću pravnu normu na dokaze sadržane u spisu u nedostatku dodatnih dokaza, te mora utvrditi da li je samo uvjereno, izvan svake razumne sumnje, u činjenično utvrđenje koje odbrana osporava prije nego što potvrdi to činjenično utvrđenje po žalbi.

76. U slučaju kada žalbeno vijeće zaključi da je pretresno vijeće pogriješilo u primjeni zakona, ali je uvjereno u tačnost činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće, žalbeno vijeće će preinačiti presudu u okviru pravilne primjene zakona i po potrebi samo utvrditi odgovarajuću kaznu, kako je to i propisano članom 314. i 308. ZKP BiH.

a. Navodi odbrane

77. Ističući žalbene prigovore koji se odnose na pogrešnu primjenu materijalnog prava, odbrana navodi da je prvostepeno vijeće pogrešno primjenilo materijalno pravo na način što je propustilo da označi Ženevsku konvenciju koja se ima primjeniti na krivična djela za koja je optuženi Ratko Dronjak oglašen krivim. Naime, stav je odbrane da krivična djela iz glave XVII KZ BiH predstavljaju djela blanketne prirode, te ukoliko se prekrše odredbe I i II Konvencije radit će se o krivičnom djelu Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika iz člana 174. KZ BiH, dok bi kršenje odredbi IV Konvencije značilo da je izvršeno krivično djelo iz člana 173. KZ BiH Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Nadalje odbrana ističe da prvostepeno vijeće propustilo da u izreci presude naznači o povredi koje Ženevske

konvencije se radi, već se samo poziva da je optuženi djelovao suprotno odredbama članova 68., 69., 72. i 75. Dopunskog protokola I i članova 4. i 5. Dopunskog protokola II uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine. Odbrana je mišljenja da se Dopunski protokoli ne mogu primjenjivati samostalno nego se moraju primjeniti paralelno sa odgovarajućom Ženevskom Konvencijom.

78. Odbrana nadalje smatra da je prvostepenom presudom optuženi osuđen da je radnje počinio u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, za koji odbrana smatra da je koncept koji nije poznavao KZ SFRJ, niti ga poznaje KZ BiH, kao ni međunarodno običajno pravo. Prilikom usmenog izlaganja žalbe branilac je istakao da saizvršilaštvo i udruženi zločinački poduhvat koji su navedeni u izreci prvostepene presude kao oblici učešća, isključuju jedno drugo, odnosno da se ne mogu primjeniti istovremeno.

b. **Zaključci Apelacionog vijeća**

i. **Povreda krivičnog zakona**

79. Ispitujući žalbene prigovore odbrane u vezi pogrešne primjene materijalnog prava u prvostepenoj presudi, koji se tiče propusta u navođenju odgovarajuće pravne norme u odnosu na status zaštićenih osoba, te propusta u samom navođenju statusa civila odnosno ratnih zarobljenika, Apelaciono vijeće je utvrdilo da je u prvostepenoj presudi činjenično stanje pravilno utvrđeno, ali da je u pogledu primjene materijalnog prava, pretresno vijeće pogrešno pravno kvalifikovalo radnje usmjerene protiv ratnih zarobljenika kao radnje usmjerene protiv civila, koja povreda je otklonjena preinačenjem pobijane presude, kao u izreci ove presude. U tom smislu, kada su u pitanju zaštićene kategorije koje se pominju u samoj presudi (civilni i ratni zarobljenici) iako žalba nije izričito isticala, apelaciono vijeće je u pogledu svih tačaka koje se odnose na civile primjenilo član 172. KZ BiH, a za sve pripadnike Armije BiH i HVO, odnosno ratne zarobljenike primjenilo član 175. KZ BiH.

ii. Opšti principi primjene krivičnog zakona

80. Prilikom razmatranja koji će se zakon primjeniti na učinioca krivičnog djela polazi se od principa vremenskog važenja zakona propisanog članom 4. KZ BiH koji kaže da će se na učinioca krivičnog djela primjeniti zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, te ukoliko se poslije učinjenja krivičnog djela, zakon jednom ili više puta izmijeni, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca. Nadalje, treba imati u vidu i princip zakonitosti iz člana 3. KZ BiH koji predviđa da se krivična djela i krivične sankcije propisuju samo zakonom.

81. Odstupanje od navedenih principa predviđeno je članom 4a KZ BiH, kojim je propisano da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Ovakvom zakonskom regulativom preuzete su odredbe člana 7. stav (2) EKLJP i člana 15. stav (2) MPGPP, te je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZ BiH.

iii. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH

82. Kada je u pitanju krivično djelo zločini protiv čovječnosti, zaključak Apelacionog vijeća je, da je prvostepeno vijeće pravilno primjenilo KZ BiH.

83. Naime, prvostepeno vijeće je pravilno ukazalo da je odstupanje od principa vremenskog važenja krivičnog zakona upravo slučaj u odnosu na krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH trebalo primjeniti član 4a) KZ BiH. Naime, radi se o krivičnom djelu koje, kao takvo, nije bilo propisano krivičnim zakonom koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela (KZ SFRJ). Međutim kako se radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava, a u pitanju su djela kojima su ostvarena bitna obilježja bića krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav (1) KZ BiH, to su ispunjeni uslovi iz člana 4a. KZ BiH.

84. Prvostepeno vijeće je dalo detaljnu i iscrpnu argumentaciju iz koje proizilazi da su zločini protiv čovječnosti u inkriminisano vrijeme predstavljali dio međunarodnog običajnog

prava, koja je prema ocjeni Apelacionog vijeća u potpunosti valjana i ispravna, te je u cijelosti prihvatata i ovo Vijeće.

iv. **Tačke II, III, II2, II3 i II4 i III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude**

85. Apelaciono vijeće je radnje opisane u tačkama II, III, II2, II3 i II4 izreke prvostepene presude za koje je optuženi Ratko Dronjak oglašen krivim da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa tačkama a), f) i i) i u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. KZ BiH, i radnje opisane u tačkama III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude za koje je oglašen krivim da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH u vezi sa tačkama 29. i 180. stav 1. KZ BiH pravno kvalifikovalo u krivično djelo Zločini protiv čovječnosti (progonom) iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

86. Imajući u vidu da su odlučne činjenice u vezi sa radnjama opisanim u izreci prvostepene presude pravilno utvrđene, Apelaciono vijeće je povodom žalbenih navoda o pogrešnoj primjeni krivičnog zakona, utvrdilo da je na tako utvrđeno činjenično stanje, prvostepeno vijeće, primjenilo pogrešnu zakonsku odredbu, te je primjenjujući odredbe člana 314. stav 1. ZKP BiH, preinačilo prvostepenu presudu.

87. Dakle, prvostepeno vijeće je na navedene radnje primjenilo pravilan zakon, KZ BiH, ali je to učinilo na pogrešan način, te je stoga Apelaciono vijeće preinačilo prvostepenu presudu primjenjujući odgovarajuću pravnu kvalifikaciju iz KZ BiH.

88. Naime, sve radnje koje su se desile u okviru širokog i sistematičnog napada i u vezi napada i koje su bile učinjene prema civilima, Apelaciono vijeće je kvalifikovalo kao Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH. Dakle, pored radnji koje je i prvostepeno vijeće pravilno kvalifikovalo kao Zločini protiv čovječnosti (tačke II, III, II2, II3 i II4 prvostepene presude), Apelaciono vijeće je i radnje navedene u tačkama III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude, umjesto pravne kvalifikacije Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH pravno kvalifikovalo kao Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

89. Apelaciono vijeće je donoseći ovakav zaključak imalo u vidu vremenski period za koji je optuženi Dronjak Ratko prvostepenom presudom oglašen krivim, a to je period maj 1992. godine – druga polovina 1995. godine, te činjenicu da je prvostepenom presudom utvrđeno da je širok i sistematičan napad trajao do maja 1993. godine. Međutim, potrebno je posmatrati opšti činjenični okvir ovog predmeta, te stoga radnje koje su opisane u tačkama III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude, iako su se formalno desile nakon maja 1993. godine, prema mišljenju ovog Vijeća predstavljaju radnje koje su se desile u kontekstu napada, bile su povezane sa napadom, iste predstavljaju samo vremenski nastavak prethodnom periodu i radnje optuženog predstavljaju dio toga. Sve radnje iz pomenutih tačaka izvršene su po istom obrazcu ponašanja kao i one do maja 1993. godine, kao što je organizovano odvođenje civila iz njihovih kuća, nezakonito lišenje slobode, kao i zatvaranje u neuslovnim prostorijama gdje su izgladnjivani izloženi čestom premlaćivanju i psihičkom zlostavljanju, sa istim ciljem progona usmjerenim protiv civilnog muslimanskog i hrvatskog stanovništva, i na istom prostoru koji se veže za sistem zlostavljanja u logoru “Kamenica”. Sve navedeno proizilazi i iz činjeničnih utvrđenja izreke prvostepene presude.

90. U vezi navedenog u predmetu Kupreškić pretresno vijeće je zauzelo sljedeći stav: “U opštim crtama, sama priroda krivičnih djela nad kojima Međunarodni sud prema članu 5 ima nadležnost, imajući u vidu činjenicu da ista moraju biti ‘usmjerena protiv civilnog stanovništva,’ jamči da se neće teretiti za jedan određeni čin, već naprotiv za obrazac ponašanja”. „, Pod određenim okolnostima, pojedinačno djelo sačinjavaće zločin protiv čovječnosti ako se dogodilo unutar traženog konteksta...”²³

91. U predmetu Tadić pretresno vijeće je istaklo sljedeće: “Iako je tačno da izolovana, nasumična djela ne treba da budu uključena u definiciju zločina protiv čovječnosti, to je svrha zahtjeva da djela budu usmjerena protiv civilnog *stanovništva* i stoga “čak i izolovano djelo može da predstavlja zločin protiv čovječnosti ako je proizvod političkog sistema zasnovanog na teroru ili progону”²⁴.

92. Dakle, zbog svega navedenog Apclaciono vijeće smatra da i radnje navedene u tačkama tačkama III1, III2, III3 i III4 ispunjavaju sve elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) , te je stoga iste tako i kvalifikovalo.

²³ paragraf 550:

v. **Djelo u osnovi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h)**
- progon

93. Analizirajući djela u osnovi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, u sklopu žalbenog prigovora odbrane koji se ticao tačke k) navedenog člana, iako žalba nije striktno ukazivala, Apelaciono vijeće je preniačilo pravnu kvalifikaciju radnji koje su učinjene u okviru Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

94. Izmjenjenom Optužnicom optuženi Ratko Dronjak je između ostalog optužen za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH koji u jednom dijelu glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

...

„h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine“;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

95. Odredba člana 172. stav (2) KZ BiH u tački g) objašnjava pojam progon:

„Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici“.

96. Kada su u pitanju opšti elementi krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, isti su prema ocjeni Apelacionog vijeća prvostepenom presudom pravilno utvrđeni, te u tom pogledu ovo Vijeće u cijelosti prihvata argumentaciju iznijetu u prvostepenoj presudi.

²⁴ Prvostepena presuda (mišljenje i presuda) DuškoTadić broj IT 94-1 od 7. maj.1997. godine, paragraf 649(bilješke su izbačene)

Branilac optuženog je u žalbi ukazivao na nepostojanje širokog i sistematičnog napada, u pogledu Drvara, međutim branilac svojim žalbenim prigovorima nije osporio ispravnost prvostepene presude u pogledu postojanja opštih elemenata krivičnog djela iz člana 172. stav (1) KZ BiH za navedenu opštinu, a o čemu je Apelaciono vijeće iznijelo svoje zaključke u dijelu koji se odnosi na povrede zakona o krivičnom postupku.

97. Međutim, Apelaciono vijeće nalazi neophodnim ukazati na pravnu definiciju progona kao radnje izvršenja krivičnog djela iz člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH.

98. U smislu odredbe člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

1) namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;

2) suprotno međunarodnom pravu;

3) zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;

4) protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu; i

5) u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

99. Obilježja djela, odnosno radnje izvršenja naznačene pod tačkom h) člana 172. KZ BiH odnose se na progon bilo koje grupe ljudi ili zajednice na političkom, rasnom, nacionalnom, etničkom, kulturnom, vjerskom, spolnom ili drugom temelju, koji je opće prihvaćen kao nedozvoljen po međunarodnom pravu u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojeg krivičnog djela propisanog KZ BiH ili bilo kojeg krivičnog djela u nadležnosti Suda BiH²⁵.

100. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava, pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe

²⁵ Komentari krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini: Vijeće Evrope 2005. godina strana 567

izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su općeprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu²⁶.

101. Da bi se utvrdilo da je počinjen progon u okviru zločina protiv čovječnosti pored ispunjenja opštih uslova za zločine protiv čovječnosti, MKSJ je utvrdio da je potrebno i sljedeće: (i) počinilac je počinio diskriminatorno djelo ili propust; (II) tim djelom ili propustom uskraćeno je ili narušeno neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajem ili ugovornim pravom; (III) počinilac je djelo ili propust počinio sa namjernom diskriminacije na rasnoj, vjerskoj ili političkoj osnovi²⁷;

102. I žalbeno vijeće u predmetu Tužilac protiv *Kvočke* i drugih je utvrdilo postojanje sljedećih ulova za progon:

1) de facto diskriminacija i kojim se uskraćuje ili narušava neko temeljno pravo definisano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom; i

2) izvršeni su hotimično, sa namjerom diskriminacije po jednoj od navedenih osnova, tačnije, na osnovu rasne, vjerske ili političke pripadnosti²⁸

103. Pretresna vijeća MKSJ u predmetima *Tadić* i *Kupreškić* su dali sljedeće definicije progona kao oblika diskriminacije. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca. Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući između ostalog djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca.²⁹ S tim u vezi diskriminacija predstavlja jedan od elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

²⁶ Ibid, strana 567-568

²⁷ Prvostepena presuda Naletilić i Martinović broj IT 98-34 od 31. mart 2003. godina paragraf 634

²⁸ Drugostepena presuda Miroslav Kvočka broj IT-98-30/1-A, od 28.02.2005. godine, paragraf 320

²⁹ Vidi prvostepena presuda Duško Tadić broj IT-94-1 od 07. maj 1997. paragrafi 697, 710. Na isti zaključak se poziva i pretresno vijeće u predmetu Kupreškić i drugi broj IT95-16 od 14.01.2000. paragraf 616; Također vidi drugostepenu presudu Suda BiH, predmet Ratko Bundalo broj X-KRŽ 07/ 419 28.01.2011. od paragraf 305;

104. Međutim, neophodno je istaći, kao što je vidljivo iz gore navedenog, da je diskriminatorska osnova koju je utvrdio MKSJ, rasna, vjerska i politička osnova³⁰, i predstavlja isključivu osnovu koju priznaje međunarodno običajno pravo u inkriminisanom vremenskom periodu, pa je tako to i isključiva osnova koju Apelaciono vijeće može uzeti u ramatranje, što je i učinjeno. Ovakav stav je do sada prihvaćen u praksi Suda BiH.³¹

105. Nadalje, u kontekstu progona, Apelaciono vijeće posebno naglašava pitanje tumačenja odredbe člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH u dijelu koji glasi: “u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.” Naime, ova odredba mora se tumačiti u smislu i duhu cjelokupnog teksta člana 172. KZ BiH, ali i u skladu sa međunarodnom praksom, odnosno praksom MKSJ po pitanju definicije progona.

106. Djelo progona u smislu člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH može se učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici³².

107. Sudska praksa MKSJ o radnji u izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je slijedeće zaključke:

a) Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.

b) U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.

c) Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na politička, društvena i ekonomska prava.

³⁰ Vidi paragraf 100. i 101. ove presude

³¹ Vidi predmet Ratko Bundalo, drugostepena presuda X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011; Vidi predmet Rašević i Todović prvostepena presuda X-KR 06/275 od 28.02.2008. godine, i drugostepena presuda X-KRŽ 06/275 06.11.2008. godine

³² Vidi predmet Ratko Bundalo drugostepena presuda X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011, paragraf 301;

d) Progon se obično koristi kako bi se opisao niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom.

e) Kao korolar stavki, diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolirano. Neka od pomnutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti. Na primjer ograničenja koja se nameću određenoj grupi kako bi se ograničila njihova prava učestvovanja u određenim aspektima društvenog života (kao što su posjete javnim parkovima, pozorištima ili knjižnicama) predstavljaju diskriminaciju, koja je sama po sebi za pokudu; no, ona sama po sebi možda ne predstavljaju progon. Ta djela se ne smiju posmatrati izolirano i mora se odvagnuti njihov kumulativni efekt.³³

108. Imajući u vidu navedeno, kao i odredbe člana 172. stav (1) tačka h) i stav (2) tačka g) KZ BiH proizilazi da se radi o širokoj definiciji koja bi mogla uključivati djela zabranjena u drugim tačkama člana 172. stav (1) KZ BiH, zatim krivična djela propisana u KZ BiH ili bilo koje krivično djelo u nadležnosti Suda BiH.

109. Imajući u vidu navedeno, Apelaciono vijeće zaključuje da u smislu odredbe člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom predstavlja samostalno, alternativno postavljeno djelo, koje može biti učinjeno na jedan od načina pobrojanim u tačkama 172. stav (1) a) do k) KZ BiH, ali i radnjama koje su sadržane u drugim odredbama KZ BiH, a koje radnje zajedno predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temeljnog prava koje je utvrđeno međunarodnim ili konvencionim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH.³⁴

110. Prvostepeno vijeće je radnje izvršenja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav (1) tačka h) pravno kvalifikovalo "u vezi" sa radnjama izvršenja opisanim u tačkama od a), f) i i) člana 172. stav (1) KZ BiH.

³³ Prvostepena presuda Kupreškić I drugi IT-95-16-T 14 od 14. januar 2000. godina paragraf 615

³⁴ Isti zaključak je izvelo Apelaciono vijeće u predmetu Ratko Bunadalo

111. U konkretnom slučaju, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće pogriješilo pri ovakvoj pravnoj kvalifikaciji.

112. Suprotno prvostepenom vijeću, Apelaciono vijeće smatra da nije neophodno za svaku pojedinu tačku izreke presude navesti u kojem krivičnom djelu ili stavu ili tački je definisana radnja kojom je izvršen progon.

113. Kao što je već naglašeno, progon predstavlja samostalno djelo, i osnova inkriminacije i pravne kvalifikacije jesu zločini protiv čovječnosti progonom, stoga u pogledu jasnoće i preciznosti izreke dovoljno je i ujedno pravilno pozivanje na član 172. stav (1) tačka h) KZ BiH uz opisno definisanje kako je taj progon učinjen, a u konkretnom slučaju to je: lišenjem drugih osoba života (ubistvima), mučenjem i prisilnim nestankom.

114. Imajući u vidu navedeno, Apelaciono vijeće je preinačilo prvostepenu presudu na način da je krivično djelo pravno kvalifikovalo kao Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH, dok radnje ubistvo, mučenje i prisilni nestanak predstavljaju opisne radnje kojima je djelo progona učinjeno koje i dalje stoje, ali se ne podvode pod odgovarajuće tačke člana 172. stava 1. tačke od a), f) i i).

115. Ovakav način pravne kvalifikacije u cijelosti je u skladu sa odredbom člana 285. stav (1) tačka b) ZKP BiH, te u skladu sa elementima koje optužba za progon u skladu sa praksom MKSJ treba da sadrži: a) one elemente koji su potrebni za sve zločine protiv čovječnosti po Statutu MKSJ (opšti elementi navedenog krivičnog djela); b) grubo ili flagrantno uskraćivanje temeljnog prava koje doseže isti stepen kao i druga djela zabranjena članom 5. Statuta MKSJ; c) diskriminatornu osnovu.³⁵

³⁵ Vidi: prvostepena presuda Kupreškić i drugi broj IT-95-16-T 14 od 14.januar 2000. godina paragraf 627;

vi. **Krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika**

116. Apelaciono vijeće je zaključilo da je inkriminisane radnje koje su učinjene prema pripadnicima Armije BiH i HVO, odnosno ratnim zarobljenicima, neophodno pravno ocijeniti i kvalifikovati kao krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH.

117. Radnje iz tačaka III5, III6, III7, III8, III9, III10, III11, III12, III13 i III14 izreke prvostepene presude koje prvostepeno vijeće je kvalifikovalo kao Ratni zločini protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, Apelaciono vijeće je kvalifikovalo kao Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175 tačka a) i b) KZ BiH. I sama žalba je na određeni način ukazivala na propuste prvostepenog vijeća u smislu primjene pravnih normi u pogledu statusa lica iz tačke III prvostepene presude, međutim kako žalba nije ukazivala na bitne povrede odredaba krivičnog postupka u pogledu protivrječnosti presude u pogledu izreke presude i njenog obrazloženja u odnosu na pripadnike Armije BiH i HVO, to je Apelaciono vijeće, krećući se u okvirima žalbenih osnova, povodom pogrešne primjene materijalnog prava, preinačilo prvostepenu presudu u ovom pogledu.

118. Ono na što je bitno obratiti pažnju jeste, upravo objekat zaštite u navedenim članovima. Naime, da bi određena radnja bila okvalifikovana kao ratni zločin protiv civilnog stanovništva, između ostalog je potrebno da bude usmjerena protiv civilnog stanovništva i to kršenjem pravila međunarodnog prava. Dakle, ne samo naziv člana, već i smisao cjelokupne odredbe navedenog člana jeste usmjeren na civilno stanovništvo kao zaštitni objekat, koji mora biti definisan kao takav u Ženevskim konvencijama³⁶.

119. S druge strane, da bi radnja bila okvalifikovana kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZ BiH, mora biti usmjerena protiv ratnih zarobljenika i to kršenjem odredbi međunarodnog prava. I u ovom slučaju, kao i kod ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, da bi radnja bila okarakterisana kao ratni zločin protiv ratnih

³⁶ Citat iz Tematske zbirke izvoda jurisprudencije Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju: Pretresno vijeće u predmetu Naletilić, Matrinović 31. mart 2003. para 176: "Četvrti uslov za primjenu člana 2 Statuta (ratni zločini: teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine) je da osobe i imovina nad kojima su počinjene teške povrede moraju biti definisani kao „zaštićeni“ u Ženevskim konvencijama".

zarobljenika, ratni zarobljenici moraju biti definisani kao “zaštićeni” u Ženevskim konvencijama iz 1949. godine.³⁷

120. Dakle, iz navedenog je jasno vidljivo da su u dva navedena člana dva različita objekta zaštite.

121. Povodom žalbenih navoda odbrane u vezi primjene odredbi međunarodnog humanitarnog prava, te prigovora o propustu prvostepenog vijeća prilikom navođenja statusa oštećenih, Apelaciono vijeće nalazi da iz činjeničnih navoda prvostepene presude proizilazi da su u ovom predmetu utvrđena dva objekta zaštite, odnosno civili i ratni zarobljenici. Ovakvi činjenični zaključci prvostepenog vijeća se protežu u izreci prvostepene presude, kako u uvodnim činjeničnim dijelovima, tako i u pojedinačnim tačkama izreke presude. Tako primjera radi, u izreci prvostepene presude se navodi: “..... *te je vršio nadzor i imao potpunu kontrolu nad uslovima života nad životima i tijelima zatočenih civila i ratnih zarobljenika*”. Nadalje se u izreci navodi: “... *podstrekavao i pomagao u činjenju progona nesrpskog civilnog stanovništva..... učestvovao i podržavao različite oblike fizičkog i psihičkog nasilja nad pripadnicima Armije BiH i HVO-a, pa je tako doprinio i pospješio funkcionisanje logorskog sistema zlostavljanja ratnih zarobljenika*”. Nadalje se u prvostepenoj presudi navodi “ *sa zajedničkom svrhom da se čine zločini nad zatočenim civilima i vojnicima...*”³⁸ I u pojedinim tačkama pored svake oštećene osobe je naveden status civil ili pripadnik armije BiH odnosno HVO.

122. Imajući u vidu citirano, odnosno činjenicu da je izrekom prvostepene presude zarobljenim pripadnicima Armije BiH i HVO-a, utvrđen status ratnih zarobljenika, ali je na takvo činjenično stanje primjenjena pogrešna zakonska odredba, to je, Apelaciono vijeće sve inkriminisane radnje koje su se desile prema pripadnicima Armije BiH i HVO-a pravno kvalifikovalo kao krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175 tačka a) i b) KZ BiH obzirom da, kako je to već navedeno, zaštitni objekat ove zakonske odredbe jesu ratni zarobljenici.

123. Apelaciono vijeće je na ovaj način, dakle na činjenično stanje iz izreke prvostepene presude, pravilno primjenilo odredbe materijalnog prava, te na taj način otklonilo propuste prvostepene presude.

³⁷ Ibid.

vii. **Krivični zakon koji se imao primjeniti u odnosu na tačke izreke prvostepene presude koji tretiraju ratne zarobljenike**

124. Apelaciono vijeće je radnje opisane u tačkama **III5, III6, III7, III8, III9, III10, III11, III12, III13 i III14 izreke prvostepene presude** za koje je optuženi oglašen krivim zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH, pravno kvalifikovalo kao krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) KZ BiH.

125. Kada je u pitanju primjena krivičnog zakona za ovo krivično djelo Apelaciono vijeće se vodilo važećim principom koji je obrazložen u dijelu opšti principi primjene zakona u paragrafima 80. i 81. ove presude, odnosno principom vremenskog važenja zakona.

126. Iz gore navedenih zakonskih odredaba odnosno članova 3. 4. i 4a) KZ BiH proizilazi da je pravilo da se na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja djela (*tempus regit actum*).

127. Pitanje koji je zakon blaži za učinitelja rješava se *in concreto*, odnosno upoređivanjem starog i novog (ili novih) zakona u odnosu na svaki konkretni slučaj.

128. U konkretnom slučaju i zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela, jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi, propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi oglašen krivim kao krivična djela.

129. Član 175. KZ BiH glasi:” Ko kršeći pravila međunarodnog prava, prema ratnim zarobljenicima naredi ili učini koje od ovih djela:

a) lišenja drugih osoba života (ubistva), namjerna nanošenja osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biloške, medicinske ili druge znanstvene ekperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije;

b) nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja;

³⁸ Strana 3. prvostepene presude.

c) prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili lišavanje prava na pravično i nepristrasno suđenje;

130. Član 144. preuzetog KZ SFRJ glasi: "Ko kršći pravila međunarodnog prava naredi da se prema ratnim zarobljenicima vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki, medicinski ili drugi naučni eksperimenti, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja, prisiljavanje na vršenje službe u oružanim snagama neprijatelja, ili lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje, ili ko izvrši neko od navedenih dijela,....". Dakle oba zakona propisuju krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.

131. Dalja procjena koji je zakon blaži za učinitelja vrši se upoređivanjem zaprijećenih kazni.

132. Za krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZ BiH propisana je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

133. S druge strane, za krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, propisana je kazna zatvora najmanje pet (5) godina ili smrtna kazna.

134. Procjena blažeg zakona se uvijek vrši *in concreto*, odnosno, procjenjujući sve okolnosti konkretnog predmeta.

135. Kada se navedeno uzme u obzir prilikom upoređivanja zaprijećenih kazni prema Preuzetom KZ SFRJ i KZ BiH, u pogledu zakonom propisanog raspona kazne, proizilazi da KZ BiH, u pogledu posebnog zakonskog minimum zapriječene kazne, kao zakon vremena suđenja nije blaži, odnosno u konkretnom povoljniji za optuženog, jer za navedeno djelo Preuzeti KZ SFRJ, propisuje kaznu zatvora od najmanje pet godina, a KZ BiH najmanje deset godina. Međutim, imajući u vidu da je utvrđena kazna za ovo krivično djelo u trajanju od deset godina moguća po oba zakona, a kako bi se izbjegla kombinacija zakona na istog optuženog i njegove radnje, to je Vijeće i na ovo krivično djelo primjenilo zakon vremena suđenja, pri tome ne dovodeći optuženog u teži položaj.

2. Prigovor odbrane optuženog u pogledu navođenja oblika učešća optuženog u izreci prvostepene presude

a. Udruženi zločinački poduhvat

i. Navodi odbrane

136. Odbrana smatra da koncept udruženog zločinačkog poduhvata, kao oblika učešća u izvršenju krivičnog djela, nije propisan ni u KZ SFRJ niti u KZ BiH, a isti nije postojao ni kao dio međunarodnog običajnog prava u inkriminisano vrijeme, te se nije mogao primjeniti u ovom predmetu. Odbrana ističe da prvostepena presuda ne sadrži povezanost radnji optuženog i nastupanje zabranjene posljedice. Žalbom se ukazuje i na nemogućnost istovremene primjene člana 180. KZ BiH istovremeno sa članom 29 KZ BiH.

(ii) Zaključci Apelacionog vijeća u pogledu prigovora primjene udruženog zločinačkog poduhvata

137. Iako se u prvostepenoj presudi ne navodi eksplicitno o kojem se tipu udruženog zločinačkog poduhvata radi, iz činjeničnog opisa navedenog u izreci i obrazloženju prvostepene presude jasno proizilazi da se radi o „sistemskom“ udruženom zločinačkom poduhvatu, a prvostepeno vijeće je radnje (actus reus) optuženog i stanje svijesti optuženog (mens rea) pravilno dovelo u vezu sa ovim tipom udruženog zločinačkog poduhvata.

138. Posmatrajući pomenuti institut u okviru žalbenih navoda odbrane, a imajući u vidu da se prvostepena presuda ne bavi ovim pitanjem u dovoljnoj mjeri u smislu pojašnjavanja kriterija i uslova koje je sudeće vijeće imalo u vidu kada je našlo da je optuženi bio učesnik u sistemskom udruženom zločinačkom poduhvatu, to Apelaciono vijeće nalazi potrebnim ukazati na pitanje primjene instituta udruženi zločinački poduhvat u ovom predmetu.

139. Prije svega, Apelaciono vijeće nalazi da prigovori odbrane u pogledu zakonske mogućnosti primjene UZP-a nisu osnovani. Udruženi zločinački poduhvat je ugrađen u KZ

BiH i to u član 180. stav 1. koji propisuje načine na koje lice postaje lično odgovorno za određena krivična djela iz Glave XVII KZ BiH, uključujući zločine protiv čovječnosti i ratnih zarobljenika (Član 172. i 175.) za koje se optuženi tereti.

140. Član 180. stav 1. izveden je iz člana 7.1 Statuta MKSJ i gotovo mu je identičan, a postao je dio KZ BiH nakon stupanja na snagu člana 7.1 i nakon tumačenja MKSJ-a da on obuhvata, konkretno, udruženi zločinački poduhvat kao način saizvršenja kojim se stiče individualna krivična odgovornost³⁹

141. Član 180. stav 1. glasi: "Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana ... 172. i 175. (zločini protiv čovječnosti ; ratni zločin protiv ratnih zarobljenika)... ovog zakona, kriva je za to krivično djelo". ...

142. Udruženi zločinački poduhvat sam po sebi ne predstavlja krivično djelo, već oblik učešća u izvršenju krivičnog djela⁴⁰ Odredba člana 180. stav 1. u koju je ugrađen udruženi zločinački poduhvat sadrži nekoliko oblika radnji saizvršilaštva odnosno učešća koje su određene s obzirom na specifičnu prirodu i težinu krivičnih djela na koje se može primjeniti i na činjenicu da se radi o odgovornosti za krivična djela koja po pravilu sadrže veliki broj radnji počinjenja, o krivičnim djelima koja se najčešće čine od strane većeg broja osoba, o djelima koja imaju planski, sistemski karakter..."⁴¹

143. Kada se posmatra navedeni član i oblici radnje koji su tu nabrojani onda je očigledno da je zakonodavac slijedio osnovna pravila krivične odgovornosti koja proizilaze iz međunarodnog krivičnog prava i iz odredaba Statuta MKSJ-a, kao i iz odredaba iz člana 25. stav 3. tacke a)-e) Rimskog statuta, pošto je značajno proširio moguće radnje izvršenja i saučesništva u izvršenju krivičnih djela.⁴²

144. Međunarodna sudska praksa u tumačenju pojma "počinjenje" iz člana 7. stav 1., koji je ugrađen u domaći zakon kao član 180. stav 1., konkretno propisuje: (1) da je udruženi

³⁹ Komentari krivičnih zakona u BiH, Knjiga 1 (Zajednicki projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo 2005. godine), str. 593,594

⁴⁰ Prvostepena presuda Trbić Milorad, broj X-KR 07/386 od 16.10.2009. godine paragraf 210; drugostepena presuda Bundalo Ratko broj -KRŽ-07/419 od 28.01.2011 paragraf 240., prvostepena presuda Rašević i Todović broj X-KR 06/275 od 28.02.2008. godine paragraf 111.

⁴¹ Komentari krivičnih zakona u BiH; strana 593

⁴² Ibid, strana 594

zločinački poduhvat oblik saizvršilaštva koji utvrđuje ličnu krivičnu odgovornost; (2) da “počinjenje” u smislu člana 7. stav 1. Statuta MKSJ (a samim tim u smislu člana 180. stav 1. KZ BiH) uključuje svjesno učešće u zajedničkom udruženom poduhvatu; i (3) da su elementi udruženog zločinačkog poduhvata utvrđeni u međunarodnom običajnom pravu i da su prepoznatljiviji. U primjeni termina “počinjenje” iz člana 180. stav 1., ovo Vijeće mora uzeti u obzir definiciju tog termina u značenju koje je imao kada je preuzet iz međunarodnog prava u KZ BiH⁴³.

145. Žalbeno vijeće u predmetu Tadić bilo je prvo vijeće MKSJ-a koje je identifikovalo i definisalo tri tipa UZP koje su postojale u međunarodnom pravu u odgovarajućem periodu.⁴⁴ MKSJ je naknadno identifikovao tri tipa UZP-a: prvi tip - “opšti” ili “osnovni”, drugi tip: “sistemski” i treći tip: “prošireni”.⁴⁵ U predmetima MKSJ je u više predmeta razmatran i prihvaćen sistemski UZP⁴⁶, kao i predmetima Suda BiH⁴⁷. S toga Apelaciono vijeće zaključuje da je i u ovom predmetu prvostepeno vijeće moglo primijeniti sistemski UZP, a što je pravilno i učinilo.

146. Bez obzira o kojem se tipu UZP-a radi, da bi se utvrdilo da je optuženi učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu moraju biti ispunjena tri uslova: više osoba; postojanje zajedničkog cilja (ili plana) koji mora odgovarati nekom od zločina predviđenih Statutom odnosno krivičnim zakonom ili uključivati počinjenje takvog zločina i mora biti potvrđeno učešće optuženog u tom zajedničkom cilju⁴⁸. Kada se ovo konkretno primijeni na činjenice u sistemskom udruženom zločinačkom poduhvatu, zajednički cilj je da se poćini jedno ili više određenih krivičnih djela što se ostvaruje “organizovanim sistemom koji je na snazi.”⁴⁹

⁴³ Ustavni sud BiH zaključio je da Statut MKSJ-a čini „sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine“, kao jedan od dokumenata kojima se reguliše primjena međunarodnog prava u BiH kako je to propisano članom III(3)(b) Ustava BiH, Abdulahim Maktouf, predmet br: Ap-1785/06, Odluka o dopustivosti i meritumu po žalbi na Presudu Suda Bosne i Hercegovine, 30.03.2007, paragraf 70; Prvostepena presuda Trbić Milorad, broj X-KR 07/386 od 16.10.2009. godine paragraf 206.

⁴⁴ Žalbeni presuda u predmetu Duško Tadić broj IT 94-1 A od 26.01.2000. , paragraf 220.

⁴⁵ MKSJ navodi opšti ili osnovni UZP kao UZP I, sistemski UZP kao UZP II i prošireni UZP kao UZP III. U ovoj presudi koriste se termini „osnovni UZP“, „sistemski UZP“ i „prošireni UZP“.

⁴⁶ Prvostepena presuda Milorad Krnojelac broj IT 97-25 od 15.03.2002; Prvostepena presuda Miroslav Kvoćka i dr IT 98-30/1 od 02.11.2001; Prvostepena presuda Stakić Milomir IT-97-24 od 22.03.2006; Prvostepena presuda Radoslav Brđanin IT 99-36 od 03.04.2007.

⁴⁷ Prvostepena presuda Suda BiH Rašević Mitar i Todović Vaso X-KR/06/275;

⁴⁸ Ibid strana 126; žalbeni presuda Radoslav Brđanin IT 99-36 A , paragraf 364.

⁴⁹ Drugostepena presuda Duško Tadić broj IT 94-1 A od 26.01.200 paragraf 202 (citati ispušteni).

147. U predmetu protiv Milorada Trbića prvostepeno vijeće je prihvatilo uslove potrebne za *actus reus* optuženog⁵⁰ koji su postavljeni u žalbenoj presudi u predmetu Brđanin⁵¹, i primjenjivi na sve tipove UZP-a.

148. Tu je rečeno da je za utvrđivanje radnji (*actus reus*) optuženog u okviru UZP-a potrebno utvrditi sljedeće:

1. Veći broj osoba. *One ne moraju biti organizovane u nekoj vojnoj, političkoj ili upravnoj strukturi, ...*

2. Postojanje zajedničke nakane koja predstavlja ili uključuje počinjenje krivičnog djela predviđenog Statutom. *Nema potrebe da taj plan, zamisao ili nakana budu prethodno dogovoreni ili formulisani. Zajednički plan ili nakana može biti improvizovana na licu mjesta, a izvodi se iz činjenice da više osoba djeluje zajedno kako bi sproveli u djelo zajednički zločinački poduhvat.*

3. Učestvovanje optuženog u zajedničkom planu koji uključuje počinjenje jednog od krivičnih djela predviđenih Statutom. *To učešće ne mora uključivati izvršenje nekog konkretnog krivičnog djela iz jedne od tih odredbi (na primjer, ubistvo, istrebljenje, mučenje, silovanje, itd.), nego se može sastojati u pomoći ili doprinosu izvršenju zajedničkog plana ili nakane. Taj doprinos ne mora da bude neophodan odnosno znatan, ali mora biti u najmanju ruku **značajan doprinos** zločinima za koje se odgovornost pripisuje optuženom⁵².*

149. Pod uslovom da su ispunjeni svi drugi uvjeti osoba koja učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu na bilo koji od sljedećih načina može biti oglašena krivom za počinjeno krivično djelo,:⁵³

- (i) neposrednim sudjelovanjem u počinjenju dogovorenog zločina (kao glavni počinilac);
- (ii) prisustvovanjem u vrijeme počinjenja zločina (sa znanjem da će se zločin počiniti ili se čini) namjernim pomaganjem ili ohrabivanjem drugog učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu da poćini taj zločin; ili

⁵⁰ Prvostepena presuda Suda BiH Trbić Milorad X-KR 07/386, od 16.10.2009. paragraf 215,

⁵¹ Drugostepena presuda Radoslav Brđanin, broj IT 99-36 A od 03.04.2007. paragraf 414

⁵² Isti uslovi pominju se i u prvostepenoj presudi Momćilo Krajišnik, IT-00-39 od 27.09.2006. paragraf 883

⁵³ Prvostepena presuda Milorad Krnojelca, IT-97-25-T od 15.03.2002. paragraf 81.

(iii) djelovanjem u potporu nekom konkretnom sistemu u kojem se zločin čini putem položaja vlasti ili funkcije optuženog, sa znanjem o karakteru tog sistema i namjerom da se on realizuje.

150. Što se tiče uloge učesnika UZP- a, u predmetu *Vasiljević* žalbeno vijeće je objasnilo da je ...”obično dovoljno da učesnik udruženog zločinačkog poduhvata izvrši djela koja su na ovaj ili onaj način usmjerena ka ostvarenju zajedničkog plana”⁵⁴. Ako dogovoreni zločin počinji jedan od učesnika u tom udruženom zločinačkom poduhvatu, svi učesnici u tom poduhvatu biće krivi za taj zločin bez obzira na ulogu koju je svaki od njih imao u njegovom počinjenju⁵⁵. Međutim, sve osobe (glavni izvršioc) koje izvrše *actus reus* krivičnog djela ne moraju biti članovi udruženog zločinačkog poduhvata⁵⁶. U isto vrijeme, nije nužno da optuženi bude prisutan prilikom počinjenja krivičnog djela kako bi bio okrivljen za to krivično djelo kao član UZP-a.⁵⁷

151. Optuženi ili drugi član UZP-a može koristiti glavne počinioc za izvršenje *actus reusa* zločina⁵⁸. Međutim, „nužan uslov da se bilo koji optuženi član UZP-a tereti za djela počinjena od strane druge osobe je da predmetno djelo predstavlja dio zajedničkog zločinačkog plana”⁵⁹.“Navedeno se, između ostalog, može zaključiti iz činjenice da je „optuženi ili bilo koji drugi član UZP-a blisko saradivao sa glavnim počiniocem u cilju ostvarenja zajedničkog zločinačkog plana”⁶⁰.

152. Kada je u pitanju *mens rea*, za sistemski UZP potrebno je da je osoba lično znala da postoji organizovani sistem, za njegov zajednički kriminalni cilj i namjeru da održava takav sistem.⁶¹ Ukoliko zajednički zločinački cilj uključuje počinjenje krivičnog djela koje

⁵⁴ Žalbene presude protiv Vasiljevića, para 102. (i), također vidi prvostepena presuda Milorad Trbić X-KR 07/386 od 16.10.2009 paragraf 219;

⁵⁵ Prvostepena presuda Milorad Krnojelac broj IT-97-25-T od 15.03.2002. paragraf 82

⁵⁶ Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009. paragraf 219, citat iz paragrafa 414 žalbene presude protiv Radoslava Brđanina broj IT 99-36 A od 03.04.2007.

⁵⁷ Prvostepena presuda Milorad Krnojelca broj IT-97-25-A paragraf 81; Vidi također drugostepenu presudu Suda BiH Ratko Bundalo broj X- KRŽ. 07/ KRŽ-07/419 od 28.01.2011

⁵⁸ Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009 paragraf 220, citat iz prvostepene presude protiv Martića, IT-95-11-T od 12.06.2007. paragraf 68 Žalbena presuda protiv Radoslava Brđanina broj IT 99-36 A od 03.04.2007. paragraf 418.

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Prvostepena presuda Suda BiH Rašević i Todović X-KR 06/275 strana 112, citat iz žalbene presude protiv Tadića, paragrafi i 203, 220 (citat iz koncentracioni logori Belsen i Dahau)

zahtijeva posebnu namjeru, na primjer, progon, tada učesnik mora imati tu istu namjeru⁶². Međutim, zajednička namjera, čak i posebna namjera, može biti izvedena u zaključku⁶³.

153. Imajući u vidu sve navedeno, Apelaciono vijeće nalazi da je u konkretnom slučaju udruženi zločinački poduhvat u prvostepenoj presudi opisan i primjenjen na pravilan način. Obzirom na razlike u tri kategorije UZP-a, izreka presude, mora da sadrži jasnu identifikaciju kategorije UZP-a koja se optuženom stavlja na teret. Ovo vijeće je mišljenja da presuda ne mora da sadrži izričitu naznaku tipa UZP-a (osnovni, sistemski ili prošireni), ali mora da sadrži jasan i konkretan opis elemenata UZP-a na osnovu kojih se može bez dvojbe zaključiti o kojem se tipu UZP-a radi.

154. Ispitujući sve gore navedene uslove, Apelaciono vijeće nalazi da činjenični opis izreke i obrazloženje prvostepene presude, sadrže sve elemente potrebne za sistemski UZP, te je zaključak Apelacionog vijeća da je na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja u prvostepenoj presudi pravilno zaključeno da je optuženi bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata.

155. Tako iz izreke prvostepene presude jasno proizilazi učešće više osoba u udruženom zločinačkom poduhvatu, međusobno povezanih linijom komandovanja i rukovođenja, uključujući i optuženog⁶⁴. Prvostepena presuda ne navodi sve aktere poimenično, ali to nije ni nužno⁶⁵.

156. Postojanje zajedničkog cilja, ili plana jasno proizilazi iz izreke prvostepene presude, a to je progon na diskriminatorskoj osnovi kako je to detaljno opisano u prvostepenoj presudi.

157. Kada je u pitanju učešće samog optuženog u zajedničkom planu, Apelaciono vijeće zaključuje da su pravilno opisane njegove radnje (actus reus) koje se ogledaju kako kroz direktno učešće u određenim radnjama tako i kroz njegovo učešće u uspostavljanju i podržavanju sistema zlostavljanja zatočenika, kroz dozvoljavanje pristupa u logor i školu

⁶² Drugostepena presuda Suda BiH Ratko Bundalo X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011 paragraf 252, citat iz predmeta prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009. paragraf 221, citat iz predmeta Milorad Kvočke i drugih, IT-98-30/1-T, od 02.11.2001, paragraf 288.

⁶³ Ibid

⁶⁴ Prvostepena presuda Ratko Dronjak: „Dronjak Ratko kao de iure i de facto komandant zatvora u O.Š. „Slavko Rodić“ u Drvaru i logora u staroj osnovnoj školi u selu Kamenica u Dravru, zajedno sa stražarima među kojima i Dragan Rodić zv. „Šaula“ i pod kontrolom pripadnika vojne bezbjednosti na čelu sa načelnikom, bezbjednjakom, te vojnom policijom 2. Krajiškog korpusa i njihovim komandantima“.

⁶⁵ Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009 paragraf 216, citat iz žalbene presude u predmetu Radoslav Brđanin broj IT 99-36 A od 03.04.2007. paragraf 430.

stražarima, vojnim policajcima koji su na različite načine zlostavljali zatvorenike, zatim prihvatao i držao zatvorenike, a u pojedinim radnjama je i lično učestvovao.

158. Vijeće takođe podsjeća da nije nužno da optuženi bude prisutan prilikom počinjenja krivičnog djela kako bi bio okrivljen za to krivično djelo kao član UZP-a.⁶⁶ Optuženi ili drugi član UZP-a može koristiti glavne počiniocce za izvršenje *actus reus*-a zločina.⁶⁷ Međutim, „nužan uslov da se bilo koji optuženi član UZP-a tereti za djela počinjena od strane druge osobe je da predmetno djelo predstavlja dio zajedničkog zločinačkog plana.“⁶⁸ Navedeno se, između ostalog, može zaključiti iz činjenice da je „optuženi ili bilo koji drugi član UZP-a blisko sarađivao sa glavnim počiniocem u cilju ostvarenja zajedničkog zločinačkog plana.“⁶⁹

159. Prvostepena presuda sadrži i svijest (*mens rea*) optuženog potrebnu za sistemski UZP, koja se ogleda, a kako je to navedeno i u prvostepenoj presudi, kroz činjenicu da je optuženi ne samo znao da postoji organizovani sistem zlostavljanja već je i učestvovao u njegovom organizovanju i podržavanju, te potpuno bio svjestan zajedničkog cilja svjesno dijeleći usaglašenu zločinačku namjeru podržavao i potpomagao provođenje plana progona, te je optuženi od maja 1992. godine, pa do druge polovine 1995. godine učestvovao u uspostavljanju i održavanju sistema zlostavljanja, te je prema ocjeni ovog Vijeća postojanje svijesti optuženog za ovaj tip UZP-a neupitan.

160. Znanje optuženog za postojanje organizovanog sistema, s obzirom da se radi o sisitemskom UZP-u jasno je naznačeno kroz činjenice da je optuženi bio komandant⁷⁰ u zatvoru OŠ „Slavko Rodić“ i logoru „Kamenica“, te samim tim bio je nadređen i odgovoran za rad straže, imao stvarnu kontrolu nad radom i ponašanjem svih stražara kao i drugih lica koja su tu radila, kao i svih lica koja su ulazila u pomenute objekte, te imao potpunu kontrolu na uslovima života, nad tijelima i životima žrtava, a što je sve jasno opisano u prvostepenoj presudi, kako u izreci tako i u obrazloženju.

⁶⁶ Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009 paragraf 219, citat iz drugostepene presude u predmetu Milorad Krnojelac IT 97-25 Λ17.09.2003 paragraf 81

⁶⁷ Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009 paragraf. 220, citat iz Drugostepene presude u predmetu Martić, paragraf 68 koji citira Tužilac protiv Martića, IT-95-11-T, Presuda,12.06.2007.god. („Prvostepena presuda u predmetu Martić“), paragraf 438.

⁶⁸ Ibid , Drugostepena presuda u Radoslav Brđanin broj IT 99-36 Λ od 03.04.2007. paragraf 418.

⁶⁹ Ibid , Drugostepena presuda u Radoslav Brđanin broj IT 99-36 Λ od 03.04.2007. paragraf 410

⁷⁰ Izreka prvostepene presude, strana 2

161. Pored toga, pravilan je zaključak prvostepenog vijeća o nivou doprinosa optuženog u sistemu koji je bio na snazi u inkriminisano vrijeme.

162. Na osnovu svega navedenog, ovo Vijeće nalazi, da prigovor odbrane optuženog da prvostepna presuda ne sadrži obrazloženje uloge i učešća optuženog u inkriminiranim radnjama, te povezanosti optuženog sa radnjama u kojima nije lično učestvovao, nije osnovan.

163. Branilac optuženog osporava uvođenje koncepta udruženog zločinačkog poduhvata i iz razloga što smatra da njegova primjena nema uporište u međunarodnom običajnom pravu, međutim, u obrazloženju žalbe samo paušalno se navodi da udruženi zločinački poduhvat nije postojao kao dio međunarodnog prava.

164. Kada je u pitanju običajni status člana 7. Statuta MKSJ isti nije upitan, budući da je potvrđen u brojnim suđenjima za ratne zločine počev od onih za zločine iz Drugog svjetskog rata pa nadalje, udruženi zločinački poduhvat općenito već je bio dio međunarodnog običajnog prava, u julu 1995, godine i nakon toga, a njegovi elementi i definicija su već bili utvrđeni.⁷¹

165. Žalbeno vijeće Suda BiH u predmetu *Rašević i Todović* potvrdilo je zaključak prvostepenog vijeća da je krivična odgovornost za udruženi zločinački poduhvat bila dio međunarodnog običajnog prava u vrijeme počinjenja krivičnih djela koja su predmet postupka (april 1992 - oktobar 1994.)⁷² Prvostepeno vijeće se tada nije bavilo pitanjem proširenog tipa UZP-a, ali se svakako bavilo pitanjem sistemskog UZP-a koji je relevantan i za ovaj predmet.

166. Nadalje, član 7.1. na osnovu kojeg je nastao član 180. stav 1. KZ BiH je dio Statuta MKSJ koji predstavlja međunarodni propis, pošto je izrađen u skladu sa ovlaštenjima Ujedinjenih nacija.⁷³ Prihvaćen princip međunarodnog prava je da kada je međunarodno pravo ugrađeno u domaće zakone, "domaći sudovi u obzir moraju uzimati izvorne norme međunarodnog prava i njihova međunarodna sudska tumačenja i definicije. Stoga, kada je

⁷¹ Prvostepena presuda Duško Tadić, broj IT 94-1 od 07.maj 1997. paragraf 669. Drugostepena presuda Duško Tadić broj IT 94-1A paragraf 220; Drugostepena presuda Milomir Stakić, IT-97-24-A od 22.03.2006, stav 62 Prvostepena presuda Milorad Trbić broj X-KR 07/386 od 16.10.2009. paragraf 211.

⁷² Drugostepena presuda Mitar Rašević i Savo Todović, X-KR/06/275, od 6. 11. 2008.str. 26 i Rašević i Todović Prvostepena presuda, str. 111.

⁷³ Vidi prvostepenu presudu Rašević Mitar i Todović Vaso broj X-KR/06/275 broj strana 113 paragraf 3, fus nota 93;

član 7. MKSJ inkorporiran u zakon BiH, došao je zajedno sa svojim međunarodnim izvorima i međunarodnim sudskim tumačenjima i definicijama.⁷⁴

167. Nakon tog perioda, pretresna i žalbena vijeća Tribunala u nekoliko slučajeva primijenila su koncept udruženog zločinačkog poduhvata, posebno “osnovni” ili “opšti” UZP, odnosno sistemski UZP-a,⁷⁵ pri tome su precizirali, ali nisu promijenili pojam osnovnog UZP-a i sistemskog UZP-a u kontekstu sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Odluke MKSJ-a nisu obavezujuće za ovaj Sud. Međutim, Apelaciono vijeće je uvjeren da način na koji je MKSJ definisao osnovni sistemski UZP, njegove elemente, *mens rea* i *actus reus*, pravilno odražava njegov status u međunarodnom običajnom pravu u inkriminisao vrijeme.⁷⁶

168. Imajući u vidu navedeno i ovo Apelaciono vijeće zaključuje da je nesumnjivo UZP bio dio međunarodnog običajnog prava u inkriminisao vrijeme, te je stoga prigovor odbrane odbijen kao neosnovan.

169. S druge strane, djelimično je osnovan prigovor odbrane kada je u pitanju nemogućnost istovremene primjene člana 180. KZ BiH i člana 29. KZ BiH. Dakle, kada se utvrdi da je optuženi učinio krivično djelo na način da je bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, onda je dovoljno u pravnoj kvalifikaciji izreke presude navesti član 180. stav 1. KZ BiH, jer je u njega u potpunosti inkorporiran bilo koji oblik učešća učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, ako predstavlja značajan doprinos zajedničkom cilju. S toga je pogrešno dovoditi ga u vezi sa članom 29. KZ BiH koji se odnosi na saizvršilaštvo koje predstavlja drugačiji oblik učešća u izvršenju krivičnog djela koje se utvrđuje ukoliko lice nije učesnik udruženog zločinačkog poduhvata i za koje je potrebno utvrditi odlučujući doprinos optuženog u inkriminisanim radnjama.

Imajući u vidu da je prvostepeno vijeće našlo da je optuženi Dronjak Ratko bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, to je Apelaciono vijeće izvršilo pravilnu pravnu kvalifikaciju iz člana 180. stav 1. KZ BiH.

⁷⁴ Ibid, paragraf 3, fus nota 94;

⁷⁵ Prvostepena presuda u predmetu Milorad Krnojelac broj IT 97-25 od 17.09.2003, Prvostepena presuda Kvočka i drugi IT 98-30/1 od 02.11.2001, Prvostepena presuda Milomir Stakić IT-97-24 od 22.03.2006, Prvostepena presuda Momčilo Krajišnik broj IT 00-39 od 27.09.2006., Prvostepena presuda Radoslav Brđanin.broj IT 99-36 od 01.04.2004.

⁷⁶ Isti stav je prihvatilo Apelaciono vijeće u predmetu Ratko Bundalo X-KRŽ.07/419 od 28.01.2011.

VI. ODLUKA O KRIVIČNOPRAVNOJ SANKCIJI

A. STANDARDI ODLUČIVANJA U SKLADU SA ČLANOM 300. ZKP BiH

170. Žalba na odluku o kazni može se ulagati po dva različita osnova, kako to predviđa član 300. ZKP BiH.

171. Žalba na odluku o kazni može se, prije svega, uložiti na osnovu toga da pretresno vijeće nije primjenilo relevantne zakonske odredbe prilikom odmjeravanja kazne. Međutim, Apelaciono vijeće neće preinačiti odluku o kazni samo zbog toga što pretresno vijeće nije primijenilo sve relevantne zakonske odredbe, već će Apelaciono vijeće preispitati odluku o kazni samo ako podnosilac žalbe pokaže da je propust da se primijene sve relevantne zakonske odredbe doveo do nepravilne presude. Ako Apelaciono vijeće smatra da je došlo do nepravilne presude ono će utvrditi odgovarajuću kaznu na osnovu činjeničnog stanja utvrđenog od strane pretresnog vijeća i pravilno primjenjenog zakona.

172. S druge strane, podnosilac žalbe može osporavati odluku o kazni zbog toga što je pretresno vijeće neprimjereno iskoristilo svoje diskreciono pravo prilikom utvrđivanja odgovarajuće kazne. Apelaciono vijeće naglašava da pretresno vijeće ima široko diskreciono pravo u utvrđivanju odgovarajuće kazne, pošto je pretresno vijeće u poziciji da najbolje može odmjeriti i ocijeniti dokaze izvedene na glavnom pretresu. Shodno tome, Apelaciono vijeće neće remetiti analizu pretresnog vijeća o otežavajućim i olakšavajućim okolnostima kao ni težinu koja je data tim okolnostima, osim ako podnosilac žalbe ne pokaže da je pretresno vijeće zloupotrijebilo svoje široko diskreciono pravo.

173. Naime, podnosilac žalbe mora pokazati da je pretresno vijeće dalo težinu nebitnim i irelevantnim pitanjima, da nije dalo težinu ili dovoljno težine relevantnim pitanjima, da je napravilo očiglednu grešku u odnosu na činjenice na koje je primjenilo svoje diskreciono pravo ili da je odluka pretresnog vijeća bila u tolikoj mjeri neopravdana, ili jednostavno nepravedna, da Apelaciono vijeće može izvesti zaključak da pretresno vijeće nije koristilo svoje diskreciono pravo na primjeren način.

174. Apelaciono vijeće uzima u obzir da pretresno vijeće nije obavezno da posebno obrazlaže svaku otežavajuću i olakšavajuću okolnost. Ako je Apelaciono vijeće uvjeren da je pretresno vijeće razmatralo te okolnosti, ono neće izvesti zaključak da je pretresno vijeće zlorabljivalo svoje diskreciono pravo prilikom utvrđivanja odgovarajuće kazne.

i. **Žalbeni navodi Tužilaštva povodom odluke o krivično - pravnoj sankciji**

175. Tužilaštvo u žalbi navodi da je zaključak iz prvostepne presude iznesen u paragrafu 564. u potpunosti u suprotnosti sa zaključcima iznesenim u paragrafima u odjeljku A. tužilaštvo smatra da, ako je ponašanje optuženog za posljedice imalo da su zaštićenim licima, kako to stoji u presudi, prouzrokovane teške patnje, da je jačina opasnosti izazvana po njih jako velika, da je visok stepen ugroženosti zaštićenog dobra, onda prema navodima iz žalbe nije jasno koje je to ponašanje i koje su to posljedice po zaštićeno dobro koje bi imale jači intenzitet i karakter od ovih koje su već utvrđene u presudi. Stoga tužilaštvo smatra da su upravo ovo elementi koje je sud prilikom donošenja odluke o vrsti i visini krivičnopravne sankcije („strogost u kažnjavanju“) morao cijeniti kao otežavajuće okolnosti na strani optuženog, a ne nikako kao okolnosti koje ne zahtijevaju „strogost u kažnjavanju“.

176. Tužilaštvo nadalje ističe da je obrazloženje u presudi, u tački A4, proizvoljno, paušalno i neutemeljeno u dokazima provedenim na glavnom pretresu, a što potvrđuje i odluka o odgovornosti optuženog. Naime, tužilaštvo ističe da se može govoriti o pasivnosti optuženog i o odsustvu inicijative, ali ne iz razloga koji su navedeni u paragrafu 566. presude (prepuštena višim nivoima komandovanja i rukovođenja), nego iz razloga što je pored ličnog učešća u premlaćivanju i ubijanju i sa takvim ponašanjem podržavao sistem zlostavljanja.

177. Nadalje, žalba ističe da, ako se tome doda i činjenica da je sud prihvatio dokazanim da je optuženi Dronjak Ratko i sam direktno učestvovao u ubistvu i prisilnim nestancima i mučenju zatvorenika, sasvim je jasno da je optuženi na taj način učestvovao i u pomaganju, pa i podstrekavanju drugih lica time što je ličnim primjerom stražarima pokazivao kako treba da se ponašaju prema zatvorenicima. (paragraf 527, 538, 539 prvostepene presude).

178. Dakle prilikom odmjeravanja kazne, prema mišljenju tužilaštva, sud je trebao cijeniti i fizičko izvršenje zločina od strane optuženog.

179. Stav je tužilaštva, da je imajući u vidu naprijed navedeno, sud potpuno jasno i nedvosmisleno utvrdio stepen krivične odgovornosti optuženog Ratka Dronjka, kao njegovo aktivno uključivanje u sistem zlostavljanja sa svrhom da se čine zločini nad zaštićenim licima.

180. Tužilaštvo BiH ističe tvrdnju da su okolnosti iz paragrafa 575. prvostepene presude koje se na strani optuženog mogu cijeniti samo kao otežavajuće, a nikako kao neke okolnosti koje bi imale olakšavajući karakter, a pogotovo posebno olakšavajuće okolnosti koje bi mogle uticati na ublažavanje kazne.

181. U odjeljku B3 želeći da učvrsti pravilnost odluke o ublažavanju kazne prema optuženom, presuda navodi okolnosti koje ne mogu biti razumnim zaključkom, ako se ima u vidu da je optuženi Ratko Dronjak počinio teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, sa teškim posljedicama, da je djelo počinio prema osobama koje uživaju zaštitu i po Zajedničkom članu 3 i IV Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. august 1949. godine, te da je djelo počinjeno iz nacionalnih, vjerskih i drugih pobuda, odnosno da je ponašanje optuženog zasnovano na diskriminatorskoj namjeni. Prema navodima u žalbi, to su svakako okolnosti koje upućuju da je optuženi imao poseban motiv da naudi licima koja su zatvorena, jer su između ostalog pripadali jednoj etničkoj skupini.

182. Postupanje u okviru „uobičajene rutine“ također ne može biti olakšavajuća okolnost ako ta rutina podrazumijeva, kao što je to utvrđeno presudom, ponašanje prema zatočenicima suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog prava.

183. Prema navodima tužilaštva, prilikom utvrđivanja stepena krivične odgovornosti, sud propušta da primijeti koliko je optuženi Ratko Dronjak bio uporan u izvršenju krivičnih djela i da njegovu upornost cijeni kao otežavajuću okolnost.

184. Tužilaštvo u žalbi navodi da prvostepeni sud nije obrazložio u čemu se ogleda saradnja optuženog, obzirom da saradnje optuženog sa tužilaštvom nije bilo, a na sudu ničim nije pokazao kajanje, niti suosjećanje sa žrtvama-svjedocima koji su se pojavljivali u sudnici, a niti je htio sarađivati u pravcu da se pronađu lica koja su boravila u logoru „Kamenica“, a koja se vode kao nestala, za čiji nestanak je oglašen krivim. Nadalje,

tužilaštvo smatra da je nejasno na osnovu čega sud izvodi zaključak da je zdravstveno stanje optuženog „dosta teško“. Dokazi za neku vrstu oboljenja koje traje i zbog kojeg se optuženi liječi nisu prezentovani. Dakle nema dokaza za teško zdravstveno stanje, pa ni razloga za ublažavanje kazne po tom osnovu.

185. Prema mišljenju tužilaštva, navedene činjenice u svojoj sveukupnosti sasvim izvjesno ne predstavljaju osobito olakšavajuće okolnosti, jer su pogrešno cijenjene ili precijenjene, a koje je sud imao u vidu kada je izveo takav zaključak.

186. Tužilaštvo smatra da je sud prilikom odlučivanja o visini krivičnopravne sankcije precijenio olakšavajuće okolnosti, pa stoga pogriješio kada je optuženom za krivično djelo zločini protiv čovječnosti utvrdio kaznu zatvora od 7 (sedam) godina, što je ispod zakonskog minimuma, za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva 9 (devet) godina zatvora, što je također ispod zakonskog minimuma i potom umanjio jedinstvenu kaznu ispod zbira utvrđenih kazni.

187. Tužilaštvo smatra da sud prilikom odmjeravanja kazne nije uzeo u obzir sistemski karakter krivičnih djela, kao ni stepen ugroženosti i dug vremenski period teških kršenja prava zaštićenih lica.

188. Nadalje se u žalbi ističe da se iz obrazloženja ne vidi zaključak o individualnoj i specijalnoj prevenciji učinjenja krivičnih djela, te da je nejasna konstatacija prvostepene presude o nepravедnosti da se cjelokupni teret želi prebaciti na optuženog kada se ima u vidu da je potvrđena optužnica teretila tačno određenu individuu, odnosno optuženog Dronjka. S toga prema navodima tužilaštva činjenica kažnjavanja i ne kažnjavanja drugih učesnika u zločinu ne može imati uticaja na visinu krivično pravne sankcije optuženom, a posebno ne može biti olakšavajuća okolnost. Njegova uloga, bez obzira što je imao nadređene iznad sebe, je jednako kažnjiva i značajna.

189. Tužilaštvo na kraju ističe da ne postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i s ublaženom kaznom može postići svrha određena članom 6. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

ii. **Odgovor branioca optuženog na žalbene navode Tužilaštva**

190. Branilac optuženog smatra prijedlog tužioca da se optuženom izrekne kazna koja neće biti kraća od 30 godina neosnovana. Odbrana ukazuje na članove od 1. do 4. Ustava BiH i to na čl. 3. stav 1. tačka e) koji garantira pravo na pravično suđenje i druga prava u krivičnim stvarima, te na odredbu člana 4. koja zabranjuje diskriminaciju na bilo kom osnovu.

191. Branilac nadalje ističe da nema niti jednog dokaza koji bi upućivao na zaključak da je optuženi na bilo koji način učestvovao u progonu ili hapšenju bilo koga, niti je dokazan niti jedan uzrok smrti. Također, nema dokaza niti da je on bilo koga pretukao, niti je mogao bilo šta učiniti na polju zdravstvene zaštite.

192. Branilac na kraju ističe da nema zakonskog uporišta kako za izrečenu kaznu tako i za strožiju kaznu, te stoga predlaže da sud odbije žalbu tužilaštva kao neosnovanu.

iii. **Zaključak Apelacionog vijeća u pogledu kazne**

193. Apelaciono vijeće zaključuje da je žalba Tužilaštva u pogledu odmjjeravanja krivičnopravne sankcije optuženom Ratku Dronjku osnovana.

194. Prvostepenom presudom optuženom Ratku Dronjku je za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH primjenom odredbi o ublažavanju kazne prema odredbama 49. i 50. KZ BiH utvrđena kazna zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina. Za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. KZ BiH prvostepenom presudom optuženom je, također, primjenjujući pravila o ublažavanju kazne utvrdilo kaznu zatvora u trajanju od 9 (devet) godina, te ga osudilo na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 (petanest) godina.

195. Naime, u smislu odredbe člana 49. tačka b) KZ BiH sud može ublažiti kaznu kada procijeni da postoje naročito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja. Naročito olakšavajuće okolnosti su takve olakšavajuće okolnosti koje u znatnoj mjeri smanjuju opasnost djela i krivicu učinioca. Na

osnovu ukupne ocjene svih okolnosti pod kojima je predmetno djelo učinjeno, Apelaciono vijeće nalazi da okolnosti koje su utvrđene na strani optuženog nemaju karakter naročito olakšavajućih okolnosti, te stoga se nisu stekli uslovi za ublažavanje kazne u smislu odredbe člana 49. tačka b) KZ BiH. Apelaciono vijeće nalazi da tužilac osnovano ukazuje da je prvostepeno vijeće, prilikom ocjene okolnosti utvrđenih na strani optuženog, precijenilo olakšavajuće okolnosti, što je dovelo do toga da navedene kazne (7 i 9 godina zatvora, odnosno jedinstvena kazna u trajanju od 15 godina zatvora) ne predstavljaju adekvatnu sankciju kako sa aspekta generalne, tako i sa aspekta specijalne prevencije.

196. Imajući u vidu navedeno, Apelaciono vijeće je pobijanu presudu preinačilo u dijelu odluke o krivičnopravnoj sankciji na način da je optuženom za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH, koje je činjenično opisano u tačkama II, II1, II2, II3 i II4, III1, III2, III3, i III4 izreke prvostepene presude, utvrdilo kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, a za krivično djelo Ratni zločini protiv ratnih zarobljenika iz člana 175.tačka a) I b) KZ BiH koje je činjenično opisano u tačkama III5, III6, III7, III8, III9, III10, III11, III12, III13 i III14 prvostepene presude, utvrdilo kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, te u skladu sa članom 53. stav 1. KZ BiH , optuženog osudilo na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina.

197. Prilikom odmjerenja kazne ovo Vijeće je cijeno sve činjenice i okolnosti koje su utvrđene prvostepenom presudom počevši od svrhe kažnjavanja, pa do okolnosti na strani optuženog: stepen krivice, držanje i lične prilike optuženog, motiv, ličnost i karakter optuženog, koje su utvrđene, ali nisu pravilno cijanjene od strane prvostepenog vijeća.

198. Prema mišljenju ovog Vijeća, jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina predstavlja adekvatan odraz težine krivičnog djela za koje je optuženi Ratko Dronjak oglašen krivim, čiji zaštitni objekt je od šireg društvenog značaja, te je kao takvo sankcionisano i kroz međunarodnu legislativu, a ima i posebnu težinu sa psihološkog, moralnog, vjerskog, običajnog i drugih aspekata života samih oštećenih i njihovih porodica.

B. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA

i. Žalbeni navodi Tužilaštva

199. Tužilaštvo BiH pobija prvostepenu presudu i u dijelu koji se odnosi na odluku o sudskim troškovima smatrajući da je prvostepeni sud proizveo paušalne zaključke, imajući uvidu da je optuženi na glavnom pretresu izjavio da je srednjeg imovnog stanja. Tužilaštvo dalje ističe da je optuženi u izjavi datoj tužilaštvu naveo da u suvlasništvu sa svojim bratom ima kuću i 10 hektara zemljišta na području opštine Drvar, te da posjeduje stalna primanja u vidu penzije. Tužilaštvo dalje navodi da su djeca optuženog punoljetna, a nema dokaza da je sud utvrđivao njihovu ovisnost o izdržavanju od strane optuženog Dronjak Ratka.

200. Imajući u vidu činjenicu da optuženi nije bez imovine, tužilaštvo smatra da obaveza plaćanja sudskih troškova bar u djelimičnom iznosu ne bi ugrozila njegovo i izdržavanje njegove porodice.

ii. Navodi odbrane u vezi žalbe Tužilaštva u pogledu odluke o troškovima

201. Branilac optuženog u odgovoru na žalbu ističe da je žalba tužilaštva neosnovana, ističući da optuženi sa porodicom živi kao podstanar u Laktašima, te stoga predlaže da se žalbeni navodi tužilaštva odbiju kao neosnovani.

iii. **Zaključci Apelacionog vijeća**

202. Prema ocjeni Apelacionog vijeća, podnosilac žalbe je iznio određene činjenice koje se tiču imovnog stanja optuženog, koje same po sebi nisu dovoljne za zaključak o njegovom dobrom imovnom stanju, a kako tvrdnje nisu potkrijepljene odgovarajućim dokazima, to je žalba tužilaštva u ovom dijelu odbijena, odnosno zaključak je Apelacionog vijeća da je prvostepeno vijeće pravilno primjenilo odredbe člana 188. stav (4) ZKP BiH.

203. U skladu sa navedenim, a na osnovu člana 310. stav (1) u vezi sa članom 314. ZKP BiH, odlučeno je kao u izreci ove presude.

ZAPISNIČAR:

Nevena Aličehajić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Tihomir Lukes

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.